

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ПРВИОТ КВАРТАЛ ОД 2018 ГОДИНА***

септември 2018 година

СОДРЖИНА

Резиме	3
I. Структура на банкарскиот систем	5
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	6
II. Ризици во банкарското работење	8
1. Кредитен ризик	9
1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките	10
1.2 Капацитет на банките за справување со кредитниот ризик	16
1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик	16
1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик	22
2. Ликвидносен ризик	23
2.2. Динамика и состав на ликвидните средства	24
2.3. Показатели за ликвидноста	27
2.4. Рочна структура на средствата и обврските	28
2.5. Стрес-симулации за ликвидносни шокови	30
3. Валутен ризик	31
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	35
5. Ризик од несолвентност	38
5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите	39
5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем	41
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем	42
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови	43
III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем	45
1. Активности на банките	46
2.1. Кредити на нефинансиските субјекти	47
2.2. Депозити на нефинансиските субјекти	50
2.3. Останати активности	53
3. Профитабилност	57
3.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем	57
3.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон	61
АНЕКСИ	62

Резиме

Во првиот квартал на 2018 година банкарскиот систем на Република Македонија ја задржа својата стабилност. Како посебно специфично движење во кварталот се издвојува подобрувањето на показателите за нефункционални пласмани и поврзано со тоа, подобрувањето на профитабилноста на банките. Во услови на квартален пад на економската активност во земјата, банкарскиот систем ја зголеми активата (за 0,9%), што најмногу произлегува од високата добивка остварена во првиот квартал од 2018 година. Сепак, повеќе од половина од добивката за првото тримесечје од годината е резултат на нередовни настани. Од друга страна, кредитната и депозитната активност на банките бележат квартално намалување, вообичаено за овој период од годината, коешто, сепак, беше надминато во следниот квартал од годината. Малиот пад на депозитниот потенцијал на банките во првиот квартал на 2018 година (за 0,2%), пред сè се должи на намалувањето на корпоративните депозити (-3,8%), и тоа најмногу присутно кај денарските депозити по видување. Депозитите од домаќинства продолжија да растат во овој квартал (1,2%), што најмногу произлегува од зголемувањето на девизните депозити по видување и на денарските долгорочни депозити. Продолжувањето на рочноста на штедењето, особено во домашната валута, е добар сигнал за стабилизирањето на очекувањата на економските субјекти и за зајакнувањето на процесот на денаризација на депозитната база кој главно стагнираше во претходниот период од околу две години, заради домашните политички случувања. Кредитите на нефинансискиот сектор исто така се намалија на квартална основа (-0,8%), што е последица на падот на кредитите на претпријатија (-3,6%), пред сè заради наплатата на нефункционални побарувања кон еден корпоративен клиент, но е и вообичаено движење во првиот квартал од претходните години. Кредититниот раст кон домаќинствата продолжи и во овој квартал (2,3%), за што нешто повеќе придонесоа кредитите наменети за потрошувачка, во споредба со станбеното кредитирање. Годишниот раст на кредитите на населението е солиден и нешто под 10%.

Споменатата наплата на нефункционални корпоративни кредити придонесе за позначително намалување на нефункционалните кредити во првиот квартал од 2018 година (за 19,7%). Со тоа дојде до видно подобрување на показателите за кредитниот ризик, при што учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансискиот сектор се намали на 5,1% (наспроти, 6,3% на 31.12.2017 година). Подобрувањето на учеството на нефункционалните кредити е концентрирано кај кредитното портфолио составено од претпријатија (кое од 10% на 31.12.2017 година, се сведе на 7,8% на 31.3.2018 година), додека учеството на нефункционалните во вкупните кредити кај домаќинствата останата непроменето и на ниско ниво од 2,4%. Високата покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредност беше дополнително зголемена во првото тримесечје од 2018 година (од 77,2% на 31.12.2017 година на 81,4% на 31.3.2018 година), што, при задоволителен обем и квалитет на сопствените средства, ги ограничува негативните ефекти врз солвентното работење на банките, од евентуална целосна ненаплатливост на овие кредити.

Ликвидноста на банкарскиот систем дополнително зајакна во овој квартал како резултат на растот на ликвидните средства (што е резултат пред сè на зголемените пласмани во депозити кај НБРМ и во краткорочно орочените депозити во странство). Следствено, и показателите за ликвидноста на банкарскиот систем бележат подобрување, при што на 31.3.2018 година, ликвидните средства учествуваат со преку 30% во активата на

банкарскиот систем и истовремено покриваат речиси 54% од вкупните краткорочни обврски и околу 58% од вкупните депозити од домаќинства.

Во првиот квартал од 2018 година, неколку настани од нередовна природа (наплатата на нефункционални побарувања, продажбата на капитален влог во друштво за управување со пензиски фондови и на преземен имот врз основа на ненаплатени побарувања) имаа исклучително поволно влијание врз профитабилноста на банкарскиот систем, кој оствари добивка којашто е за повеќе од двојно повисока во споредба со добивката реализирана во истиот период од 2017 година. Така, стапките на поврат на просечната актива и просечниот капитал и резерви достигнаа историски највисоки нивоа, од 3,1% и 28%, соодветно. Доколку се изземат ефектите од овие настани, добивката на банкарскиот систем за првото тримесечје од 2018 година би била минимално поголема (за 1,6%) споредено со истиот период од минатата година, со што и показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем би биле на слично ниво, како и во претходниот период.

Показателите за солвентноста на банкарскиот систем бележат подобрување, што произлегува од побрзиот квартален раст на капиталните позиции во споредба со зголемувањето на активностите на банките. Така, покрај реинвестирањето на добивките во капиталот на неколку банки, коешто е вообичаено за овој период од годината, беше спроведена и докапитализација кај една банка, што во услови на забавен раст на активата пондерирана според кредитниот ризик и истовремено намалување на активата пондерирана според валутниот ризик, доведоа до зголемување на стапката на адекватност на капиталот до ниво од 16,4% (наспроти 15,7% на 31.12.2017 година). На агрегирано ниво, банкарскиот систем и натаму располага со „слободен“ капитал, над утврдениот регулаторен и супервизорски минимум, чиешто учество изнесува 7,6% од вкупните сопствени средства.

Изложеноста на банкарскиот систем на валутниот ризик и на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности генерално има поограничено значење. Застапеноста на кредитите со валутна компонента на домаќинствата и нефинансиските друштва го издвојува значењето на валутниот ризик за нивната стабилност и следствено, за стабилноста на банките, но политиката на стабилен девизен курс на денарот во однос со еврото ја ограничува веројатноста за остварување на валутниот ризик. Изложеноста на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности се намали во првиот квартал од 2018 година и сè уште е мала (5,4% од сопствените средства). Тенденцијата за постепено напуштање на примената на еднострано приспособливите каматни стапки од страна на банките (и покрај забележаното зголемување во првиот квартал од 2018 година) наметнува потреба од истовремено зајакнување на нивниот капацитет за управување со овој ризик, како и од повисоко ниво на проактивност на банките, со цел соодветна прогноза и градење правилни претпоставки за идните случувања во економијата и ефектите од нив врз банките и нивните клиенти.

I. Структура на банкарскиот систем

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 31.3.2018 година, во Република Македонија функционираат петнаесет банки, што е непроменет број во однос на претходниот квартал. Исто така, нема промени ниту во бројот на банки во претежна странска сопственост (единаесет банки), како ни во бројот на подружници на странски банки (шест банки).

Табела бр. 1

Структура на поважните позиции од билансите, според претежната сопственост на банките (со состојба на 31.3.2018 година)

во милиони денари и во проценти

Тип на сопственост	Број на банки	Капитал и резерви		Актива		Кредити на нефинансиски сектор		Депозити од нефинансиски сектор		Вкупни приходи*		Финансиски резултат*	
		Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %	Износ	Во %
Банки во претежна сопственост на странски акционери	11	37.504	71,5%	329.733	70,8%	233.767	79,2%	236.803	70,0%	17.927	72,4%	6.565	77,3%
- подружници на странски банки	6	32.605	62,2%	269.842	57,9%	191.685	65,0%	195.548	57,8%	14.992	60,6%	6.055	71,3%
- Австрија	1	2.227	4,2%	18.829	4,0%	13.139	4,5%	11.533	3,4%	971	3,9%	35	0,4%
- Бугарија	1	1.200	2,3%	8.908	1,9%	6.122	2,1%	6.519	1,9%	351	1,4%	-3	0,0%
- Грција	1	11.571	22,1%	88.208	18,9%	63.754	21,6%	69.538	20,5%	5.358	21,6%	2.426	28,6%
- Словенија	1	9.513	18,1%	75.313	16,2%	51.989	17,6%	58.897	17,4%	4.868	19,7%	2.564	30,2%
- Турција	1	4.697	9,0%	42.749	9,2%	29.446	10,0%	24.996	7,4%	1.784	7,2%	584	6,9%
- Франција	1	3.398	6,5%	35.834	7,7%	27.235	9,2%	24.064	7,1%	1.660	6,7%	450	5,3%
- останати банки во претежна странска сопственост	5	4.899	9,3%	59.891	12,9%	42.081	14,3%	41.256	12,2%	2.936	11,9%	510	6,0%
- Бугарија	2	1.733	3,3%	19.266	4,1%	13.110	4,4%	14.234	4,2%	999	4,0%	113	1,3%
- Германија	1	2.270	4,3%	23.181	5,0%	18.415	6,2%	14.287	4,2%	1.058	4,3%	309	3,6%
- Швајцарија	2	895	1,7%	17.444	3,7%	10.557	3,6%	12.735	3,8%	878	3,5%	88	1,0%
Банки во претежна сопственост на домашни акционери	4	14.946	28,5%	136.241	29,2%	61.287	20,8%	101.708	30,0%	6.825	27,6%	1.932	22,7%
- приватна сопственост	3	12.481	23,8%	124.346	26,7%	61.263	20,8%	101.708	30,0%	6.676	27,0%	1.864	21,9%
- државна сопственост	1	2.465	4,7%	11.895	2,6%	24	0,0%	0	0,0%	150	0,6%	68	0,8%
Вкупно:	15	52.450	100,0%	465.974	100,0%	295.053	100,0%	338.511	100,0%	24.753	100,0%	8.497	100,0%

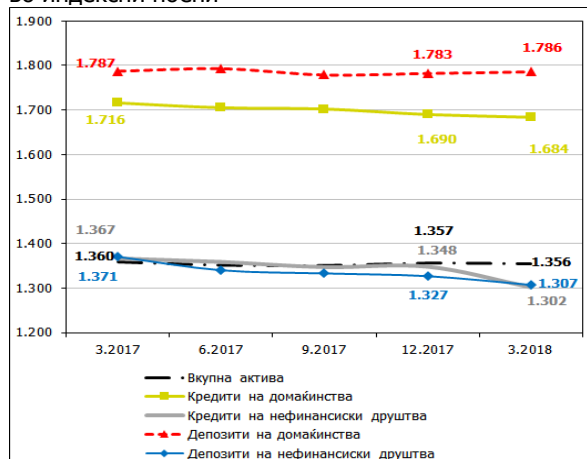
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (31.3.2017-31.3.2018 година).

Во првиот квартал од 2018 година, банките во претежна странска сопственост го зголемија доминантното учество во сите поважни позиции од билансите на банките, со исклучок на учествата во вкупните приходи и во финансискиот резултат, коишто бележат намалување на квартално ниво од 0,5 и 6,7 процентни поени, соодветно. Учеството на банките во претежна странска сопственост, и натаму е највисоко кај кредитната активност (79,2%) и кај финансискиот резултат (77,3%).

Графикон бр. 1
Херфиндалов индекс
во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

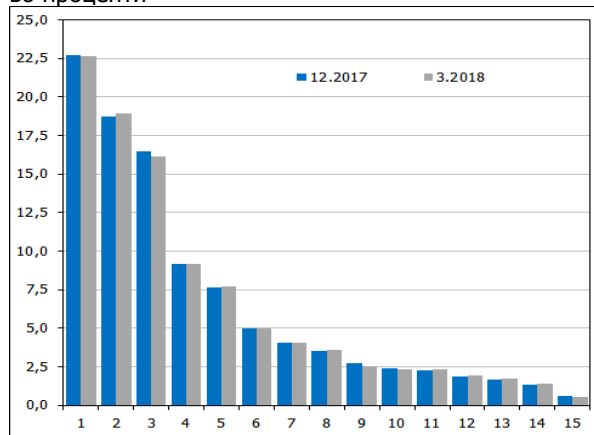
Табела бр. 2
Показатели за концентрацијата на
поважните позиции од билансите кај
трите и петте најголеми банки
во проценти

Позиција	31.03.2018		31.12.2017	
	CR3	CR5	CR3	CR5
Вкупна актива	57,7	74,6	57,8	74,6
Кредити на домаќинства	61,2	78,6	61,5	78,8
Кредити на нефинансиски друштва	50,9	72,3	53,0	73,4
Депозити на домаќинства	70,1	80,0	70,1	80,0
Депозити на нефинансиски друштва	49,6	76,2	51,1	76,6
Финансиски резултат*	79,3	91,5	76,1	89,7
Вкупни приходи*	64,1	78,1	63,2	77,6

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупните приходи и финансискиот резултат се пресметани за последните дванаесет месеци (31.3.2017-31.3.2018 година).

Графикон бр. 2 Учество на поединечните
банки во вкупната актива на банкарскиот
систем
во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Концентрацијата во банкарскиот систем, мерена според Херфиндаловиот индекс¹, генерално продолжува да се движи по надолна линија. Херфиндаловиот индекс се намалува кај сите анализирани категории активности, освен кај депозитите на домаќинствата, каде што и покрај минималното зголемување, вредноста на индексот сè уште е во прифатливи рамки².

Показателите за учеството на трите и петте најголеми банки во системот во одделните категории бележат квартално зголемување единствено кај финансискиот резултат и вкупните приходи. Пазарните учества на одделните банки во вкупната актива на банкарскиот систем не забележаа позначителни промени во однос на крајот од 2017 година. Учеството во вкупната актива на петте најголеми банки во системот остана непроменето (74,6%), а нема промени ниту во распонот (22,1 процентен поен) помеѓу банката со највисоко и банката со најниско учество во системот. Десет банки во системот имаат поединечни пазарни учества пониски од 5%.

¹ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата

$$HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2, \text{ каде што } S \text{ е учеството на секоја банка во}$$

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број банки во системот.

² Кога индексот се движи во интервал од 1.000 до 1.800 поени, нивото на концентрација се смета за прифатливо.

II. Ризици во банкарското работење

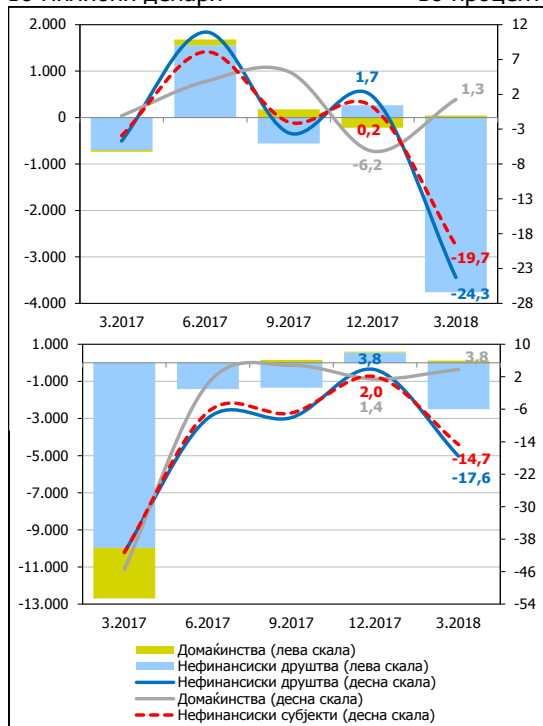

1. Кредитен ризик

Во првиот квартал од 2018 година, дојде до значително подобрување на показателите преку кои се следи нивото на кредитниот ризик кај банкарскиот систем. Имено, вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се намалија за речиси 20%, што е најмногу резултат на наплатата на нефункционалните побарувања од едно поголемо нефинансиско друштво од страна на три банки. Одредено влијание имаа и извршените задолжителни отписи. Ваквите движења овозможува намалување на учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансискиот сектор за 1,2 процентни поена, при што на крајот на првиот квартал од 2018 година тоа се сведе на најниско ниво од 5,1%. Намалувањето на стапката на нефункционалните кредити³ беше присутно во сегментот на нефинансиски друштва, каде што нефункционалните кредити забележаа значаен квартален пад. Наспроти тоа, нефункционалните кредити на домаќинствата бележат побрз раст што произлегува од влошениот квалитет на потрошувачките кредити со рок на отплата пократок од осум години, со истовремено зголемување на пролонгираните кредити, што укажува на потреба од повнимателно следење на ова портфолио. Сепак, нема влошување на показателите за квалитетот на овој сегмент од кредитното портфолио, што се согледува преку историски најниската стапка на нефункционалните кредити на овој сектор (2,4%) која е стабилна подолг период наназад. Прудентната регулатива и супервизија, но и внимателниот пристап на банките при мерењето на кредитниот ризик придонесуваат за високата покриеност на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста и минимизирање на ризиците за солвентноста на банките од евентуална целосна ненаплата на овие кредити.

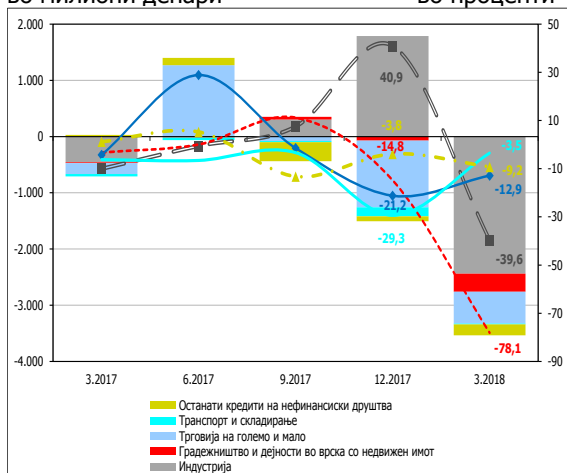
³ Стапката на нефункционалните кредити претставува учество на нефункционалните во вкупните кредити.

Графикон бр. 3
Квартална (горе) и годишна (долу)
промена на нефункционалните кредити
на нефинансиските субјекти
во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 4
Квартален раст на нефункционалните кредити на одделните дејности на нефинансиските друштва
во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

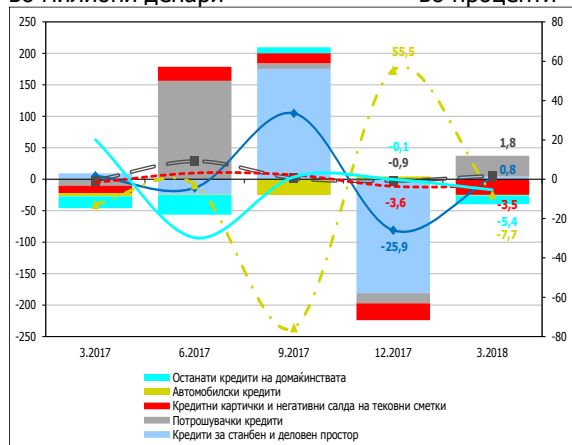
1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Вкупните нефункционални кредити на банкарскиот систем се намалија познателно во текот на првиот квартал од 2018 година (за 19,7%), што беше концентрирано во сегментот на нефинансиски друштва (пад од 24,3%), а произлегува од наплата на нефункционалните побарувања од едно нефинансиско друштво од страна на три банки. Остатокот од намалувањето на „лошите“ кредити е ефект од задолжителните отписи.

Двоцифрената стапка на намалување на нефункционалните кредити на вкупниот нефинансиски сектор и само на нефинансиските друштва (на квартална основа) е највисока во последните седум години (со исклучок на вториот квартал од 2016 година кога беше извршен најголемиот износ задолжителните отписи). Доколку се из земе ефектот од споменатата наплата на нефункционалните побарувања, нефункционалните кредити и натаму се намалуваат на квартална основа, но со речиси трикратно пониска стапка на промена.

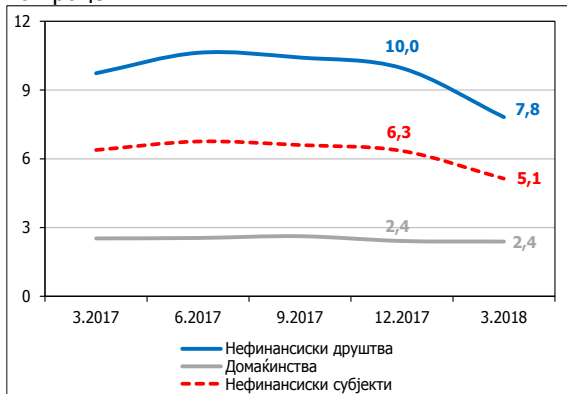

Графикон бр. 5
Квартален раст на нефункционалните кредити на одделните кредитни производи на домаќинствата во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 6
Стапка на нефункционални кредити на нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Кај домаќинствата, растот на нефункционалните кредити забрза што во најголем дел (околу 80%) произлегува од нефункционалните потрошувачки кредити. Ова е показател за делумно остварување на ризиците од брзиот раст и олеснетите услови за потрошувачко кредитирање во изминатиот период, пред сè во доменот на барањата за воспоставување обезбедување⁴ (коешто би можело да послужи како секундарен извор на наплата) и пофлексибилни услови за соодносот помеѓу обврската за плаќање и висината на примањата (платата). Повисоката ризичност на вкупните потрошувачки кредити⁵ во најголем дел (70%) произлегува од влошениот квалитет на кредитите со рок на отплата пократок од осум години⁶. Ова се согледува и преку повисокото учество на нефункционалните во вкупните кредити⁷ и повисокото просечно ниво на ризичност на кредитите со рок на отплата пократок од осум години во однос на кредитите со рочност еднаква или подолга од осум години и вкупните потрошувачки кредити. Растот на потрошувачките кредити (за 2,1% или 1.578 милиони денари) не дозволи растот на нефункционалните потрошувачки кредити (за 1,8% или 33 милиони денари) да се одрази врз висината на стапката на нефункционалните кредити за овој кредитен производ⁸.

Учеството на нефункционалните во вкупните кредити се намали за 1,2 процентни поена во првиот квартал од 2018 година и се сведе на 5,1%.

⁴ На 31.3.2018 година 36,1% од вкупните потрошувачки кредити се без обезбедување.

⁵ Околу 60% од вкупните нефункционални потрошувачки кредити се со рок на отплата пократок од осум години, додека во структурата на вкупните потрошувачки кредити повисоко е учеството на кредитите со рок на отплата еднаков или подолг од осум години (53,8%).

⁶ Нефункционалните потрошувачки кредити со рочност пократка од осум години се зголемија за 2,1% или за 23 милиони денари, додека нефункционалните кредити со рочност еднаква или подолга од осум години се зголемија за 1,3% или за 10 милиони денари.

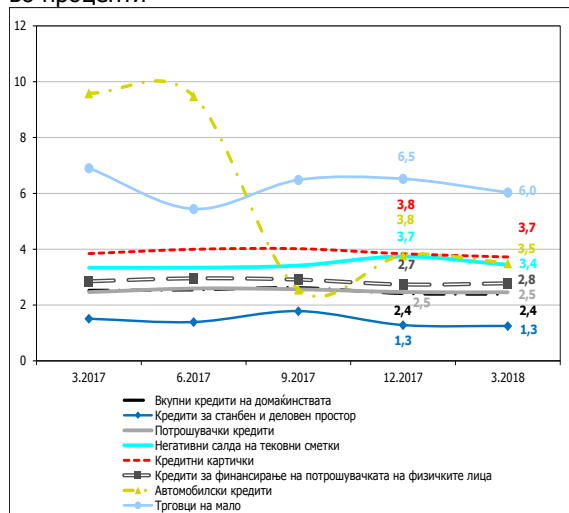
Инаку, од 1.1.2016 година се применува повисоко капитално барање за новоодобрените потрошувачки кредити со договорна рочност еднаков или подолг од осум години (пондер на ризичност од 125%).

⁷ На 31.3.2018 година стапката на нефункционалните потрошувачки кредити со рочност пократка од осум години изнесува 3,2%, наспроти пониската вредност на овој показател за потрошувачките кредити со рочност еднаква или подолга од осум години (1,8%) и за вкупното кредитно портфолио составено од потрошувачки кредити (2,5%).

⁸ Стапката на нефункционалните потрошувачки кредити е непроменета во однос на претходниот квартал и изнесува 2,5%.

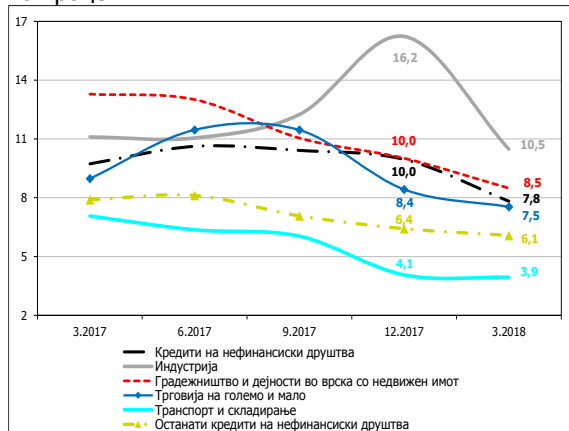

Графикон бр. 7
Стапка на нефункционални кредити на домаќинствата во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 8
Стапка на нефункционални кредити на нефинансиските друштва во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата е ниска и веќе втор последователен квартал е непроменета (2,4%), што воедно претставува нејзино историски најниско ниво. Растот на нефункционалните кредити на домаќинствата, којшто е позабележлив од почетокот на 2018 година, не се одрази врз висината на стапката на нефункционалните кредити исклучиво поради солидниот кредитен раст кон овој сектор. Оваа стапка е непроменета или бележи намалување и кај одделните кредитни производи.

Во портфолиото на нефинансиски друштва, стапката на нефункционалните кредити забележа поизразено намалување од 2,1 процентен поен и на крајот на првиот квартал од 2018 година изнесува 7,8%.

Според одделните дејности, стапката на нефункционалните кредити е највисока кај клиентите од дејностите „индустрија“, „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „трговија на големо и мало“, при што како последица на надолното поместување на нефункционалните кредити оваа стапка бележи намалување и кај одделните дејности.

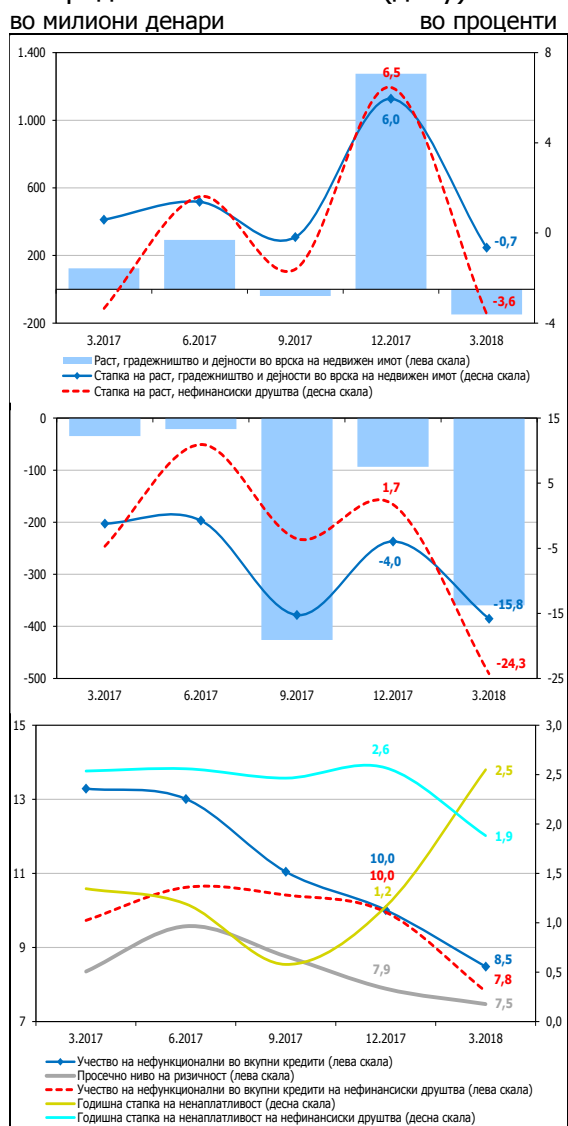
Намалувањето на стапката на нефункционалните кредити кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“⁹ (за 1,5 процентни поени) се должи на извршениот (задолжителен) отпис на побарувањата од два поголеми клиента.

⁹ Кредитната изложеност кон клиентите од дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ учествува со 17,9% и 16,2% во вкупната кредитна изложеност и во вкупните нефункционални кредити на нефинансиските субјекти, соодветно.

Графикон бр. 9

Дејност „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“, годишна промена на вкупните (горе) и на нефункционалните кредити (средина) и динамика на показателите за квалитетот на кредитната изложеност (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

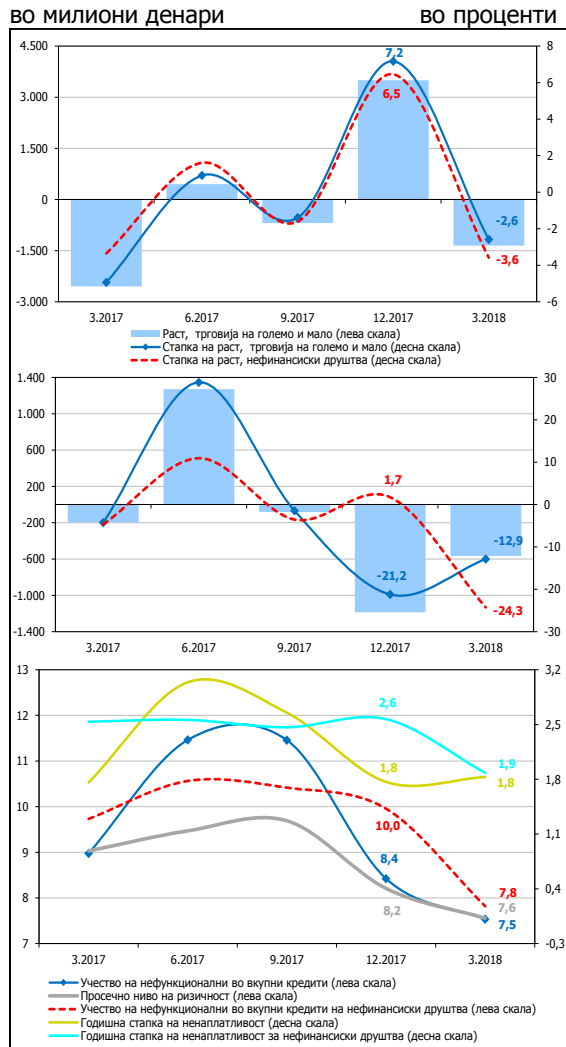
Така, стапката на нефункционалните кредити, којашто во одредени периоди надминуваше и 20% се сведе на едноцифрено ниво за прв пат по 2011 година, така што оваа дејност повеќе нема највисока стапка на нефункционални кредити. Во првиот квартал од 2018 година дојде до засилено намалување на активноста во градежниот сектор што произлегува од падот кај нискоградбата (за 74,7%), главно поради застојот во спроведувањето на дел од инфраструктурните проекти, но изразено надолно поместување бележи и високоградбата (за 31,3%). Ваквите движења кај градежништвото се предизвикани од слабата побарувачка, неповолните временски услови, зголемените трошоци за материјали и високата конкурентност на пазарот и застој во спроведувањето на јавните инфраструктурни проекти. Воедно, влошената економска состојба на деловните субјекти, намалените порачки за градежни работи и задоцнетите плаќања од клиентите се причинители за слабите остварувања во градежништвото. Намалувањето на бројот на издадени одобренја за градење во делот на станбени згради и реконструкција на постоечки објекти за една третина во однос на крајот на 2017 година и покрај очекувањата за поголеми порачки во наредниот квартал, се смета за показател за натамошното намалување на градежната активност и обемот на извршени градежни работи во земјата, додека очекувањата за намалувањето на продажните цени во наредните три месеци дополнително ќе ја ослабат економската и финансиската состојба на деловните субјекти од оваа дејност¹⁰. Имено, надолните промени на градежната активност во земјата може да посочуваат на растечко ниво на кредитниот ризик од оваа дејност.

¹⁰ Извор: Анкета за деловните тенденции во градежништвото, четврто тримесечје од 2017 година и прво тримесечје од 2018 година.

Графикон бр. 10

Дејност „трговија на големо и мало“, годишна промена на вкупните (горе) и на нефункционалните кредити (средина) и динамика на показателите за квалитетот на кредитната изложеност (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Значајно намалување на стапката на нефункционалните кредити (за 0,9 процентни поени) и нејзино сведување на најниско ниво во посткризниот период се забележува и кај кредитната изложеност кон „трговијата на големо и мало“¹¹. Ова се поврзува со повољните оцени за тековната финансиска состојба на трговските компании, намалените залихи и зголемените продажни цени, како и со очекувањата за зголемени порачки, при раст на вредноста на прометот во сите видови трговија¹². Воедно, просечното ниво на ризициност на оваа дејност се подобрува како резултат на поизразеното намалување на издвоените резервации за нефункционалниот дел од портфолиото (за 12,9%), при истовремено послабо намалување на вкупната изложеност кон оваа дејност (за 1,5%).

Според очекувањата, послабото остварување на кредитниот ризик од дејноста „индустрија“ предизвикано од вонредни активности на банките¹³, заедно со повољните движења кај преработувачката индустрија во поглед на зголемиот обем на индустриското производство¹⁴ и соодветното намалување на залихите на готовите производи при зголемена продажба и поголема просечна искористеност на производствените капацитети, би требало да придонесе кон натамошно подобрување на квалитетот на кредитирањето на оваа дејност. Воедно, се очекува повољните согледувања за економската состојба на деловните субјекти, обезбеденоста на производството со порачки и очекувањата за зголемување на обемот на производството и намалување на просечните продажни цени на готовите производи¹⁵ позитивно да влијаат врз остварувањата на претпријатијата од оваа дејност¹⁶, што би требало да се одрази,

¹¹ Клиентите од дејноста „трговија на големо и мало“ зафаќаат околу една третина од вкупната кредитна изложеност и вкупните нефункционални кредити на нефинансиските друштва.

¹² Извор: Анкета за деловните тенденции во трговијата на мало, четврто тримесечје од 2017 година и прво тримесечје од 2018 година.

¹³ Наплатата на поголем износ на нефункционални побарувања од едно нефинансиско друштво.

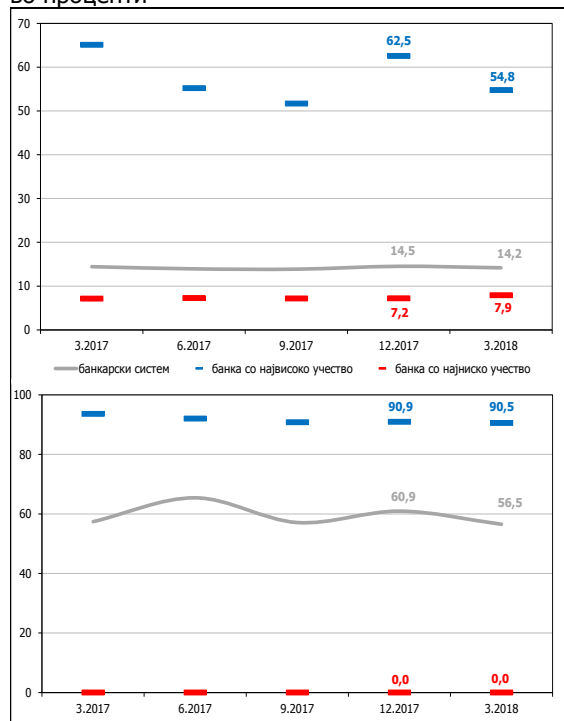
¹⁴ Најголем придонес за растот на индустриското производство имаат дејностите во кои произведуваат поголемите извозни капацитети во странска сопственост (машини и уреди, моторни возила и електрична опрема).

¹⁵ Намалувањето на продажните цени ќе ги направи готовите производи полесно достапни до финалните потрошувачи и соодветно ќе придонесе кон зголемување на обемот на продажбата.

¹⁶ Извор: Анкета за деловните тенденции во преработувачката индустрија, март, април и мај 2018 година.

Графикон бр. 11 Концентрација на нефункционалното (долу) и на кредитното портфолио (горе), по одделна банка во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

соодветно, со подобрување на нивната кредитоспособност и врз поголема редовност во намиравањето на обврските.

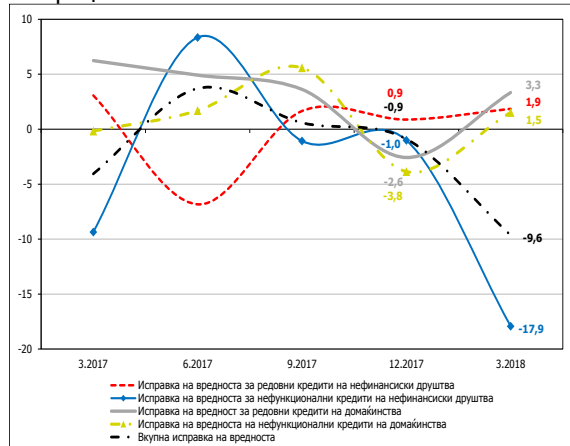
Концентрацијата на нефункционалното кредитно портфолио е висока, со оглед на тоа што десетте најголеми нефункционални изложености¹⁷ зафаќаат повеќе од половина (56,5%) од вкупните нефункционални изложености на банкарскиот систем. Ова означува дека нефункционалните изложености на банките во најголем дел произлегуваат од неколку поголеми клиенти. По одделни банки, учеството на десетте најголеми нефункционални изложености во вкупната нефункционална изложеност се движи во интервал од 0% до високи 90,5%. Пониската концентрација на нефункционалното кредитно портфолио во однос на претходниот квартал се должи на двата гореспоменати настана, така што ваквото поместување во најголем дел е сконцентрирано кај банките коишто ги презеле овие активности. Солидната резервираност на најголемите нефункционални изложености на банките¹⁸ (78,9%) ги намалува неочекуваните загуби од овие изложености, а со тоа и можниот негативен ефект врз сопствените средства. Спротивно на ова, учеството од 14,2% на десетте најголеми изложености во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските лица упатува на мала концентрација на вкупното кредитно портфолио на ниво на банкарскиот систем, а воедно и поради согледувањата на банките за помалите ризици од овие изложености, нивната резервираност е значително пониска¹⁹ (9,0%).

¹⁷ Секоја од овие десет изложености ја опфаќа изложеноста кон определен клиент, вклучително и лицата поврзани со него.

¹⁸ Само кај две банки резервираноста на десетте најголеми нефункционални изложености е под 50%.

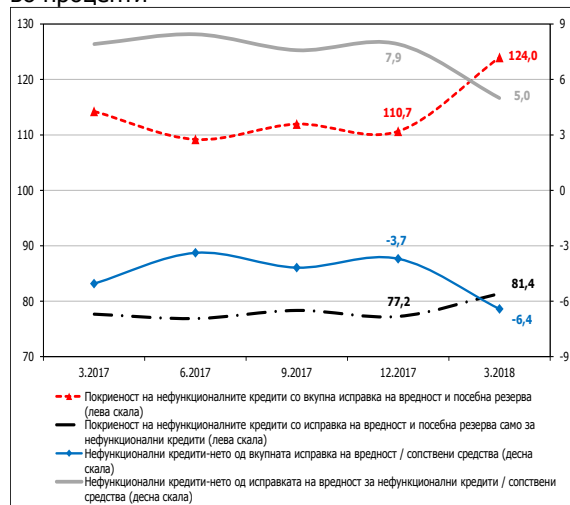
¹⁹ Само кај три банки резервираноста на десетте најголеми изложености е на двоцифрено ниво.

Графикон бр. 12
Квартална стапка на промена на исправката на вредноста според сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 13
Покриеност на нефункционалните кредити со исправка на вредноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.2 Капацитет на банките за справување со кредитниот ризик

Споменатата наплата на нефункционалните побарувања, коишто беа резервирани со 45%, во првиот квартал од 2018 година придонесе да се намали исправката на вредноста за вкупното кредитно портфолио на банките за близу 10%, што произлегува во целост од намалувањето на исправката на вредноста за нефункционалните кредити на нефинансиските друштва²⁰. Ова претставува најголемо намалување по она регистрирано во вториот квартал од 2016 година (од 31,2%) кога беа отпишани најголемите износи на целосно резервирани нефункционални кредити.

Опасноста за капиталот на банките од евентуална целосна ненаплата на нефункционалните кредити е ограничена, имајќи ја предвид високата покриеност на овие кредити со исправка на вредност (81,4%). На тој начин, нерезервирањето дел од нефункционалните кредити апсорбира само 5,0% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем, од кои би се покриле неочекуваните загуби при хипотетички екстреман настан на целосна ненаплатливост на овие кредити. При ваква екстремна претпоставка, стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем би се намалила само за 0,8 процентни поени (односно за 0,4 процентни поени помалку од претпоставеното намалување во претходниот квартал). Гледано историски, ова претставува најниско учество на нерезервирањето дел од нефункционалните кредити во сопствените средства на банките.

1.3 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик

Во првиот квартал од 2018 година, **остварената годишна стапка на ненаплатливост** на кредитната изложеност

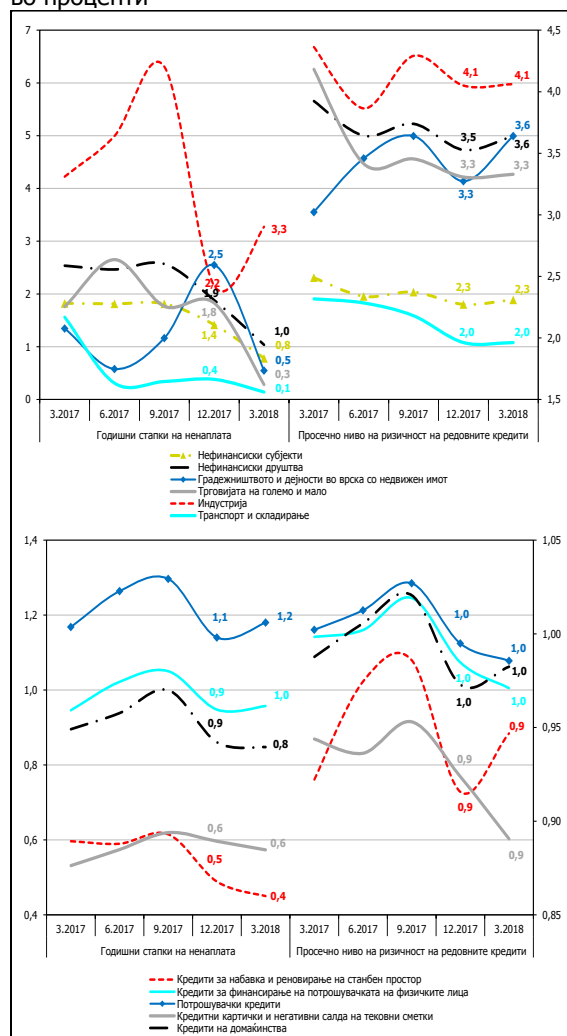
²⁰ Наспроти ова, исправката на вредноста за вкупното кредитно портфолио кон домаќинствата и само за редовното кредитно портфолио кон нефинансиските друштва се зголемува.

Графикон бр. 14

Годишни стапки на ненаплатливост на кредитната изложеност со редовен статус и просечно ниво на ризичност на редовните кредити, по одделни дејности на нефинансиските друштва (горе), и кредитни производи на домаќинствата (долу)

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

со редовен статус²¹ се намали на 1,4% (или за 0,4 процентни поени по нејзиното одржување на непроменето ниво во претходните пет квартали), со што е на уште пониско ниво во споредба со просечното ниво на ризичност на редовните кредити на нефинансиските субјекти (2,3%), утврдено од страна на банките. Ова покажува дека банките се повнимателни и обезбедиле повисока резервираност на редовните кредити во споредба со она што го покажува остварената годишна стапка на ненаплатливост на овие побарувања.

Според одделните дејности, годишните стапки на ненаплатливост главно бележат подобрување, со исклучок на влошувањето кај дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“²², што произлегува од преминот во нефункционален статус на еден поголем клиент, како и неколку помали клиенти ангажирани во доменот на станбената изградба надвор од главниот град. Влошувањето на годишната стапка на ненаплатливост беше проследено со повисока исправка на вредноста за редовните кредити од градежниот сектор, што упатува на согледувања на банките за зголемен кредитен ризик од оваа дејност.

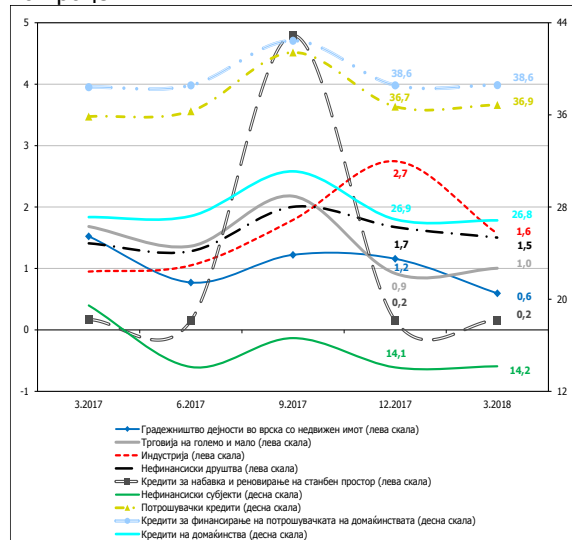
Кај домаќинствата, вкупно и по одделни кредитни производи годишните стапки на ненаплатливост генерално се непроменети, со мало зголемување регистрирано кај потрошувачките кредити. Влошувањето на годишната стапка на ненаплатливост кај домаќинствата и по одделните кредитни производи единствено во категоријата на ризик „В-редовно“ беше проследено со повисока исправка на вредноста за овие кредити, така што преку обезбедување на повисока резервираност банките во одредена мера ги ограничуваат негативните ефекти од евентуална ненаплатливост на овие изложености.

²¹ Годишната стапка на ненаплатливост на кредитната изложеност се пресметува како процент од износот на кредитната изложеност со редовен статус којшто за период од една година добил нефункционален статус.

²² „Градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ зафаќаат 15,0% од вкупните кредити одобрени на нефинансиските друштва, 14,9% од редовните и 16,2% од нефункционалните кредити.

Графикон бр. 15

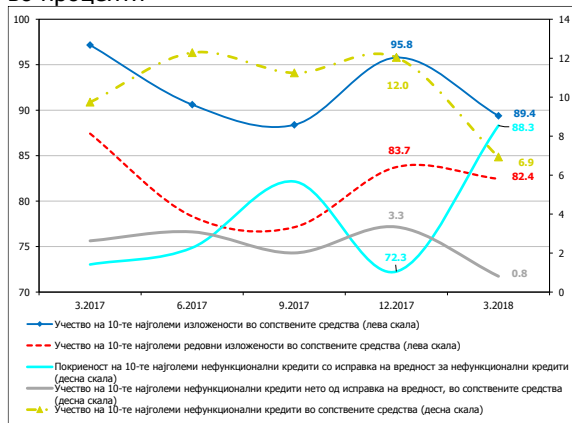
Учество на необезбедените редовни кредити во вкупните редовни кредити, по одделни дејности и кредитни производи во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 16

Показатели за нивото на концентрација на вкупната, редовната и нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Покрај соодветната покриеност на редовните кредити со издвоената исправка на вредноста, **високо е и учеството на редовните кредити кај кои е воспоставено обезбедување** (85,8% од вкупните редовни кредити на нефинансиските субјекти), коешто е секундарен извор за наплата, при евентуално неисполнување на обврските од договорот за кредит од страна на клиентите. Високото учество на обезбедените кредити пред сè е карактеристично за редовните побарувања од нефинансиските друштва (98,5%). Кај домаќинствата, учеството на обезбедените редовни кредити во вкупните редовни кредити е значително пониско и изнесува 73,2%, што произлегува од кредитите врз основа на пречекорувања на трансакциските сметки, кредитните картички и потрошувачките кредити²³ (од кои околу 40% се без обезбедување).

Десетте најголеми изложености на банките кон нефинансиските субјекти²⁴ зафаќаат 89,4% од сопствените средства на банките, што е показател за умерено ниво на ризикот од концентрација. Но по одделна банка, ова учество се движи во интервал од 3,6% до 157,5%²⁵. На агрегатно ниво, овие изложености имаат ниска ризичност (претежно во категориите на ризик „А“ и „Б“), но сепак, во рамки на најголемите изложености се забележуваат и поединечни изложености во повисока ризичност. Во рамки на 10-те најголеми изложености преовладува редовната кредитна изложеност.

Потенцијален извор на евентуално идно остварување на кредитниот ризик се движењето, квалитетот, односно,

²³ Учеството на необезбедените во вкупните редовни потрошувачки кредити изнесува 36,9% и е повисоко во однос на крајот на претходната година, но пониско од третиот квартал од 2017 година кога ова учество за првпат надмина 40%.

²⁴ Вкупната изложеност кон едно лице и лицата поврзани со него не смее да надмине 25% од сопствените средства на банката.

²⁵ Горниот праг од овој интервал на учеството на десетте најголеми изложености во сопствените средства на соодветната банка е показател за позначително ниво на ризик од концентрација.

Графикон бр. 17

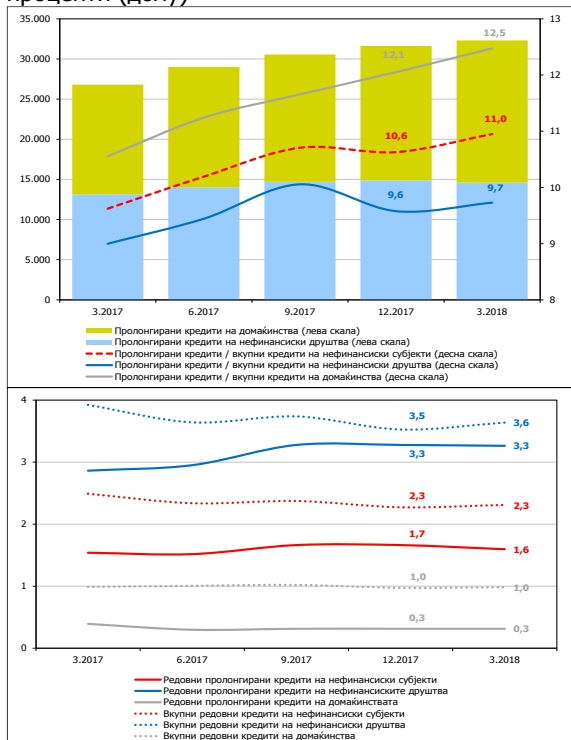
Динамика и годишен раст на вкупните реструктурирани и пролонгирани кредити на нефинансиските субјекти во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 18

Динамика на пролонгираните кредити и структурни показатели (горе) и просечно ниво на ризичност на пролонгираните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори (долу) во милиони денари и во проценти (горе), во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

соодветноста и навременоста на промените на кредитните услови (пролонгирање и реструктурирање).

Пролонгираните кредити претставуваат 11,0% од вкупните кредити на нефинансиските субјекти. Кај домаќинствата ова учество бележи изразено нагорен тренд во изминатиот тригодишен период (за споредба, во првиот квартал од 2015 година ова учество беше 2,1%), а најмногу произлегува од потрошувачките кредити²⁶, од кои 21,5% се пролонгирани кредити. Зголеменото учество на пролонгираните во вкупните потрошувачки кредити упатува на зачестена примена на пролонгирањата кај овој кредитен производ на домаќинствата, при согледувања дека не постојат сигнали за влошена финансиска состојба на клиентите. Во портфолиото на нефинансиски друштва, застапеноста на пролонгираните кредити се намали²⁷ како последица на намалувањето на нефункционалните кредити поради погореспоменатата наплата на нефункционалните побарувања. Гледано по одделни дејности, пролонгираните кредити бележат нагорна динамика, проследена со нивно зголемено учество во вкупното кредитно портфолио кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“, „трговијата на големо и мало“ и „транспортот и складирањето“, пред сè поради нови пролонгирања на изложености на неколку постојни поголеми клиенти на банките.

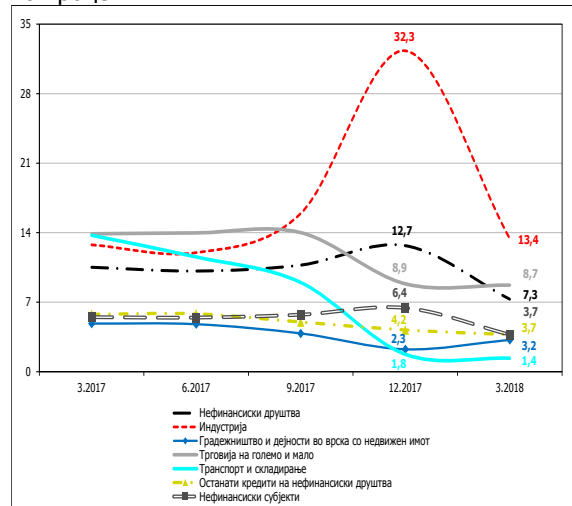
Со оглед на ваквите движења, од особено значење е да се согледа квалитетот на пролонгираните кредити. Стапката на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва коишто претходно

²⁶ Во првиот квартал од 2018 година пролонгираните потрошувачки кредити забележаа квартален раст од 6,0%.

²⁷ Кај нефинансиските друштва, пролонгираните кредити забележаа позначително намалување од 10,2%, во однос на намалувањето од 3,6% регистрирано кај вкупните кредити.

Графикон бр. 19

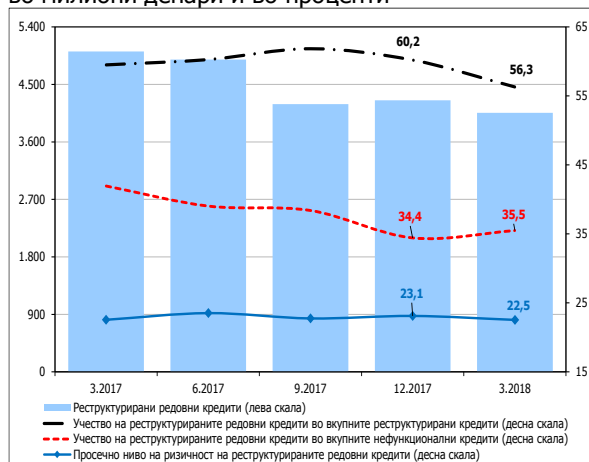
Стапка на нефункционални кредити за портфолиото на пролонгирани кредити по одделни дејности на нефинансиските друштва во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 20

Динамика на реструктурираните редовни кредити и показатели за нивниот квалитет во милиони денари и во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

биле пролонгирани (7,3%)²⁸ е пониска за 0,5 процентни поени од оваа стапка кај вкупното кредитно портфолио на нефинансиските друштва, а воедно бележи и позабрзано намалување во споредба со вкупното корпоративно портфолио²⁹. Стапката на нефункционалните пролонгирани кредити се зголемува единствено кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“, но се одржува на повисоко ниво во однос на вкупното кредитно портфолио кај „индустријата“ и „трговијата на големо и мало“³⁰. Просечното ниво на ризичност на редовните пролонгирани кредити на нефинансиските друштва е приближно исто како и за вкупното редовно кредитно портфолио кон нефинансиските друштва. Кај домаќинствата, квалитетот на пролонгираните кредити е на далеку повисоко ниво³¹.

Значаен сигнал за остварувањето на кредитниот ризик претставува движењето на реструктурираните редовни кредити, коишто би добиле нефункционален статус доколку банките не им ги промениле кредитните услови на клиентите коишто се соочуваат со финансиски потешкотии. Во првиот квартал од 2018 година, реструктурираните редовни кредити се намалија (за 4,6% или за 197 милиони денари), што беше концентрирано кај нефинансиските друштва (коишто воедно

²⁸ Оваа стапка го покажува учеството на нефункционалните кредити на нефинансиските друштва коишто претходно биле пролонгирани во вкупните пролонгирани кредити.

²⁹ Стапката на нефункционални претходно пролонгирани кредити во првиот квартал од 2018 година е намалена за 5,4 п.п. додека стапката на нефункционални кредити на вкупното корпоративно кредитно портфолио се намали за 2,1 п.п.

Стапката на нефункционалните кредити коишто претходно биле пролонгирани е највисока кај дејноста „индустрија“ (13,4%), и покрај повеќе од двократното намалување на нејзиното ниво (32,3% на 31.12.2017 година).

³⁰ Кај „индустријата“ стапката на нефункционалните пролонгирани кредити и стапката на вкупните нефункционални кредити изнесуваат 13,4% и 10,5%, соодветно, додека кај „трговијата на големо и мало“ овие стапки изнесуваат 8,7% и 7,5%, соодветно.

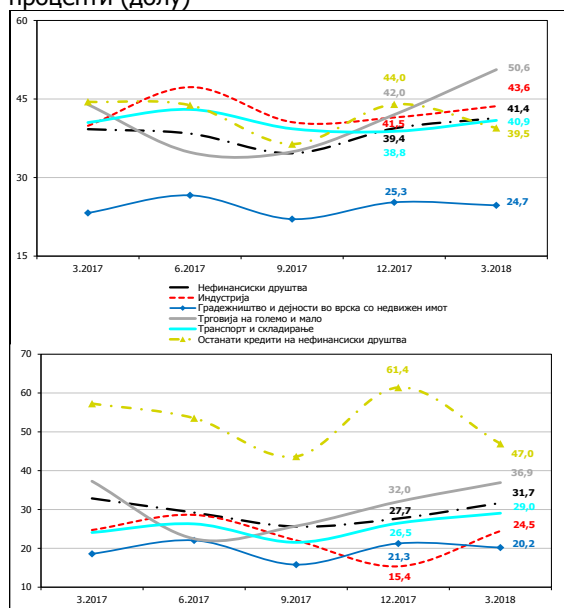
³¹ Нефункционалните кредити на домаќинствата, коишто претходно биле пролонгирани, зафаќаат само 0,8% од вкупните пролонгирани кредити на домаќинствата, додека просечната ризичност на редовните пролонгирани кредити (0,3%) и нивната историска стапка на ненаплатливост (0,6%) се многу ниски.

Графикон бр. 21

Учество на реструктурираните редовни кредити во вкупните реструктурирани кредити (горе) и во вкупните нефункционални кредити (долу), по одделни дејности на нефинансиските друштва

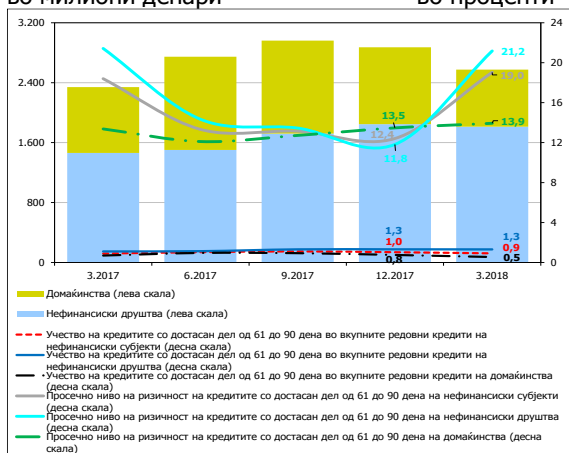
во милиони денари и во проценти (горе), во проценти (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 22

Динамика и просечно ниво на ризичност на кредитите со доцнење во отплатата на главницата помеѓу 61 и 90 дена во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

преовладуваат во портфолиото на реструктурираните кредити). Намалувањето на реструктурираните редовни кредити во најголем дел произлегува од наплата на достасаните побарувања на неколку помали клиенти од „индустијата“, „дејности во врска со недвижен имот“, „образование“ и „уметност и рекреација“, а во помал дел и од преминот во нефункционален статус на клиент од „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“.

Друг можен извор за остварување на кредитниот ризик се побарувањата на банките кај кои периодот на задоцнување во отплатата на главницата е помеѓу 61 и 90 дена (се на граница за премин во нефункционален статус). Овие побарувања претставуваат 0,9% од вкупните редовни кредити, а нивното просечно ниво на ризичност изнесува 19,0% и бележи зголемување во однос на претходната година. Повисоката резервираност на овие кредити во целост произлегува од нефинансиските друштва и упатува на зголемени очекувања на банките за премин на дел од овие сè уште редовни кредити во нефункционални побарувања. Овие кредити се намалија за 10,4% или за 298 милиони денари, што се должи на нивниот изразено надолен тренд кај домаќинствата во изминатите два квартала. Сепак, позитивен е фактот дека во април 2018 година, само 2,0% од достасаните кредити помеѓу 61 и 90 дена добиле нефункционален статус, што упатува на солидна наплата на достасаниот дел од 61 до 90 дена. Кај домаќинствата³², овој процент е повисок и изнесува 3,3%³³.

³² Кај нефинансиските друштва процентот на премин на овие кредити во нефункционален статус е на пониско ниво во однос на вкупниот нефинансиски сектор и изнесува 1,8%.

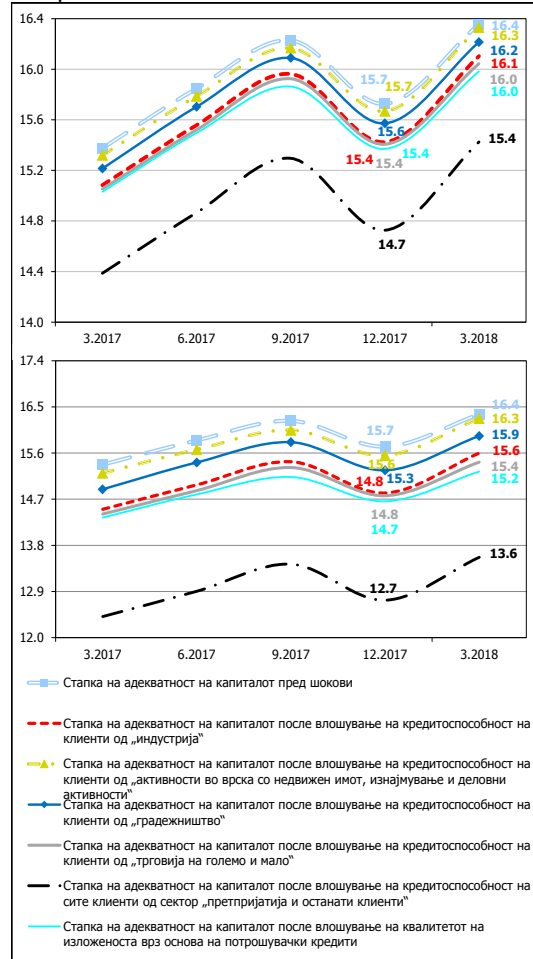
³³ Кај потрошувачките кредити кај кои задоцнувањето во отплатата на главницата е во задедениот интервал овој процент е повисок и изнесува 3,6%.

Графикон бр. 23

Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности и кредитни производи, по првата (горе) и втората (долу) симулација за двата сектора заедно

во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на зголемување на кредитниот ризик

Резултатите од спроведеното стрес-тестирање покажуваат подобрена отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови во споредба со претходниот квартал. Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови. Притоа, адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, а само кај една банка се воочува хипотетичка потреба за докапитализација, но само при втората екстремна симулација³⁴. Според одделните дејности, најголем ефект врз стапката на адекватност на капиталот има симулираното влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „трговија на големо и мало“ и „индустрија“, со оглед на тоа што изложеноста кон клиентите од овие дејности има највисока застапеност во корпоративното кредитно портфолио.

Отпорноста на банкарскиот систем на остварувањето на кредитниот ризик се испитува и преку спроведување исклучително екстремна симулација којашто се заснова врз комбинација од хипотетички шокови на влошување на квалитетот на кредитното портфолио³⁵, при што стапката на адекватност на капиталот на банкарскиот систем се намалува за 1,5 процентни поени (за 0,4 процентни поени помалку во однос на претходниот квартал). И при оваа симулација, најголемо намалување на стапката на

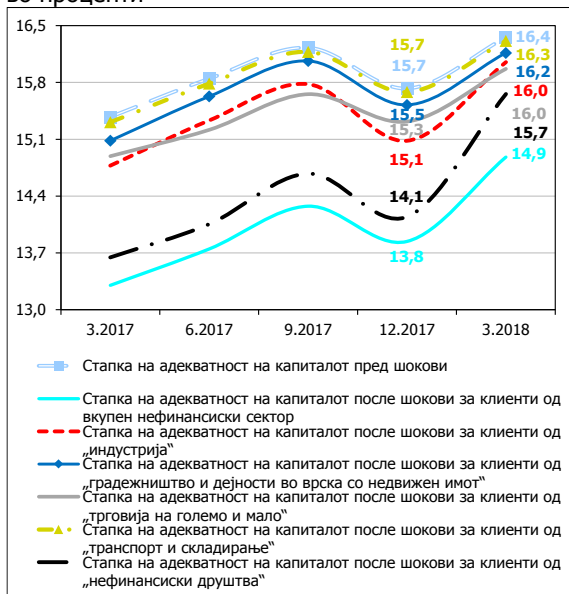
³⁴ Со цел да се испита чувствителноста на банкарскиот систем на влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио на банките, се спроведуваат симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност на нефинансиските друштва (по дејности), на домаќинствата (по кредитни производи) и на двата сектора заедно, од постојните, кон двете следни категории со повисока ризиичност.

³⁵ 1. Сите нефункционални кредити на нефинансиските субјекти се целосно ненаплатливи, 2. Вкупната редовна реструктурирана кредитна изложеност добива нефункционален статус и 3. Банките спроведуваат нови реструктурирања на редовниот дел од кредитното портфолио коишто според обемот соодветствуваат со износот на реструктурираните изложености коишто добиле нефункционален статус.

Графикон бр. 24

Стапка на адекватност на капиталот пред и по трите комбинирани шокови, по одделни дејности на нефинансиските друштва во проценти

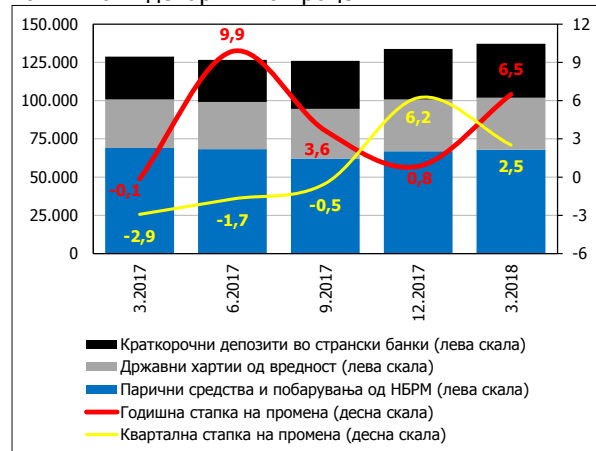
Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

адекватност на капиталот се забележува при претпоставеното влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, што ја истакнува значајноста на остварувањата на клиентите од овие дејности за одржувањето на квалитетот на кредитното портфолио на задоволително ниво.

2. Ликвидносен ризик

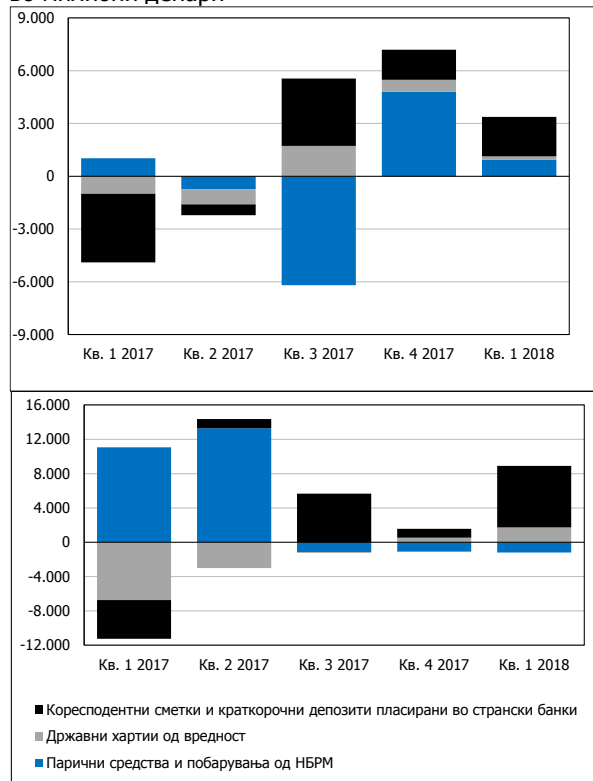
Во првиот квартал од 2018 година, банките во Република Македонија управуваа со ликвидносниот ризик на соодветен начин, одржувајќи ја ликвидноста на ниво што обезбедува непречено оперативно работење. Вкупните ликвидни средства на банките продолжија да растат, но побавно во однос на претходниот квартал. Кварталното зголемување на ликвидните средства беше најизразено кај краткорочните девизни средства на банките во странски банки, а значително беа зголемени и средствата на банките во расположливи депозити во Народната банка преку ноќ. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банкарскиот систем и натаму е на стабилно ниво, а благо нагорно придвижување бележат и показателите за покриеноста на краткорочните обврски и депозитите од домаќинства со ликвидните средства. Симулациите за комбинирани ликвидносни шокови, потврдуваат дека банките во Република Македонија одржуваат задоволително ниво на ликвидни средства што им овозможува соодветно управување со ликвидносниот ризик и задоволителна отпорност на претпоставените екстремни ликвидносни одливи.

Графикон бр. 25
Ликвидни средства, структура и раст
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26
Квартална (горе) и годишна (долу)
апсолутна промена на ликвидните
средства, по одделни компоненти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Динамика и состав на ликвидните средства

На крајот на првиот квартал од 2018 година, ликвидните средства³⁶ на банкарскиот систем изнесуваа 137.151 милион денари и забележаа зголемување, како на квартална (за 3.367 милиони денари, или за 2,5%), така и на годишна основа (за 8.361 милион денари, или за 6,5%). Кварталниот раст на ликвидните средства, којшто е забавен во споредба со претходниот квартал, во најголем дел се должи на зголемените краткорочни девизни средства во странски банки, како и на зголемените парични средства и средствата на банките кај Народната банка (за 936 милиони денари, или за 1,4%)³⁷. Во март 2018 година Народната банка ја намали каматната стапка на благајничките записи од 3,25% на 3,00%³⁸. Воедно, намалени беа и каматните стапки на расположливите депозити на седум дена и преку ноќ, за 0,20 и 0,10 процентни поени, на ниво од 0,3% и 0,15%, соодветно..

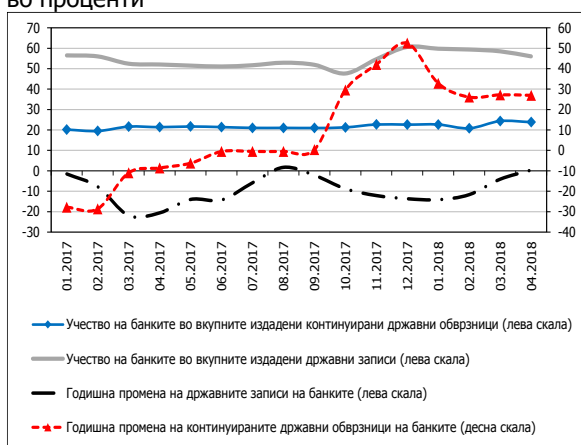
³⁶ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и благајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од централни влади, т.е. државни хартии од вредност издадени од Република Македонија и издадени од странски држави. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

³⁷ При непроменета состојба на благајничките записи, порастот на паричните средства и средствата на банките пласирани кај Народната банка во првиот квартал од годината во целост се должи на растот на пласманите на банките во расположливи депозити во Народната банка преку ноќ, додека пак се намалија вложувањата на банките во расположливите депозити во Народната банка со рочност до седум дена.

³⁸ Во август 2018 година, врз основа на континуирано поволните движења на девизниот пазар, коишто покажуваат солидна надворешна позиција и стабилни очекувања на економските субјекти, како и поволни поместувања во депозитната база на банките, што исто така е сигнал за стабилни очекувања и доверба, Народната банка ја намали основната каматна стапка за 0,25 процентни поени, така што каматната стапка изнесува 2,75% (понудата на благајнички записи остана непроменета и се задржа на нивото од 25.000 милиони денари).

Графикон бр. 27
Вложувањата на банките во домашни државни хартии од вредност во проценти

Извор: Министерство за финансии и Народната банка, врз основа на податоци доставени од банките.

Забелешка: Вложувањата на банките во државни хартии од вредност се прикажани според нивната номинална вредност.

Во структурата на ликвидните средства на банките, во првиот квартал од 2018 година не настанаа поголеми промени, при што паричните средства и средствата на банките кај Народната банка останаа најзастапени финансиски инструменти во структурата на ликвидните средства на банките, а во нивни рамки, најголемо учество и понатаму имаат вложувањата во благајничките записи.

Пласманите на банките во континуирани државни хартии од вредност³⁹ забележаа скроман квартален раст (за 0,3%), додека на годишна основа растот изнесува 6,8%. Зголемувањето на пласманите на банките во домашни државни хартии од вредност (според нивната номинална вредност), во целост беше определен од зголемувањето на пласманите во државни обврзници, коишто на квартална основа пораснаа за 1.441 милион денари, или за 11,6%. Од друга страна, вложувањата на банките во државни записи се намалија за 1.343 милиони денари, или за 6,4% (март 2018 година – декември 2017 година), што соодветствува и со помалата понуда на овој вид државни хартии од вредност. Во структурата на државните хартии од вредност во сопственост на банките се забележува извесно продолжување на рочноста, односно помали вложувања во државни записи, а раст на вложувањата во државните обврзници на пократки рокови. Сепак и понатаму е поизразено учеството на државните записи, во споредба со државните обврзници, во чија рочна структура, речиси три четвртини се двегодишните или тригодишните обврзници⁴⁰. Вложувањата во државни обврзници издадени од странски држави имаат скромно учество од само 2% во вкупното портфолио на државни хартии од вредност на банките.

³⁹ Како континуирани државни хартии од вредност се сметаат државните записи и државните обврзници издадени на домашниот финансиски пазар, а не се вклучуваат структурните хартии од вредност, т.е. обврзниците за денационализација.

⁴⁰ Министерството за финансии издава државни обврзници со рок на достасување од две години, три години, пет години, десет години, петнаесет години и триесет години.

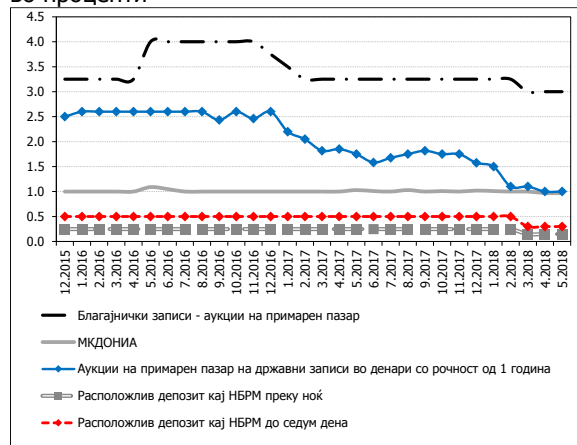
Графикон бр. 28
Краткорочните депозити кај странски банки, структура и раст во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Најзначајната компонента на девизните ликвидни средства на банките⁴¹ се средствата пласирани во странски банки со договорна рочност помала од една година, кои трет квартал по ред бележат раст. Со зголемувањето на овие средства во првиот квартал од 2018 година (за 2.240 милиони денари, или за 6,8%), дополнително се зголеми нивното учество во вкупната девизна ликвидна актива и достигна 86,1%. Притоа, најголемо квартално зголемување бележат средствата орочени во странски банки меѓу еден и три месеци, чијшто износ е речиси двојно поголем. Сепак, најголемиот дел од краткорочните средства вложени кај странски банки и понатаму се пласирани преку ноќ, односно се наоѓаат на кореспондентните сметки на домашните банки во странство, и покрај тоа што на квартална основа бележат извесно намалување.

Графикон бр. 29
Движење на основните домашни каматни стапки во проценти

Извор: Народната банка.

Во првиот квартал од 2018 година, во согласност со намалувањето на основната каматна стапка на Народната банка, индикативните каматни стапки за меѓубанкарско тргување со депозити (СКИБОР) се придвижија во надолна насока, додека меѓубанкарската каматна стапка за остварени трансакции преку ноќ (МКДОНИА) се задржа на стабилно ниво од 1,0%.

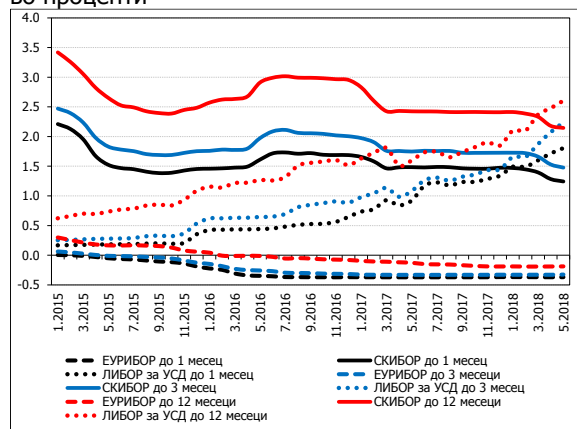
Каматните стапки на меѓубанкарските пазари во еврозоната не забележаа позначителни промени и останаа исклучително ниски (за некои рочности дури и негативни), што соодветствува со непроменетата поставеност на монетарната политика на ЕЦБ во текот на првите неколку месеци од 2018 година (задржувајќи ја каматната стапка на основните операции за рефинансирање на нивото од последната промена во март 2016 година, кога беше намалена од 0,05% на 0,00%). Спротивно на тоа, нормализацијата на монетарната политика на САД (којашто започна на крајот на 2015 година) продолжи и во

⁴¹ Девизните ликвидни средства ги сочинуваат краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на кореспондентните сметки, вложувањата во странски државни хартии од вредност, девизната ефективна и пласманите во девизни депозити кај Народната банка.

Графикон бр. 30

Движење на основните меѓубанкарски каматни стапки СКИБОР, ЕУРИБОР и ЛИБОР за САД-долар во проценти

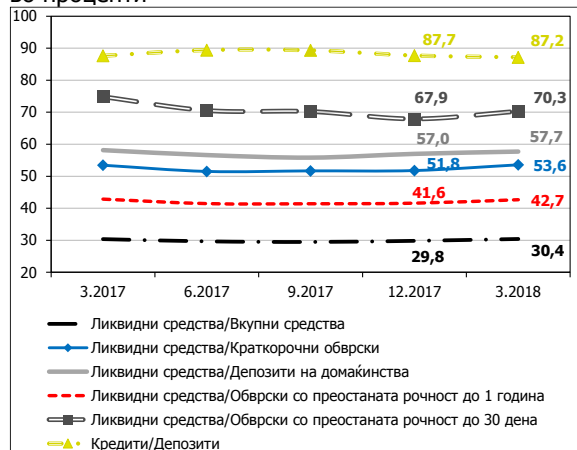

Извор: Народната банка и интернет-страницата на Европскиот институт за пазарот на пари за Еурибор и интернет-страницата на Банката на федералните резерви од Сент Луис (т.н. ФРЕД) за ЛИБОР за американскиот долар.

Графикон бр. 31

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

првите месеци од 2018 година, кога ФЕД направи дополнителни зголемувања на каматната стапка⁴². Како последица на тоа, меѓубанкарската каматна стапка ЛИБОР за американски долари забележа зголемување.

2.3. Показатели за ликвидноста

Во првото тримесечије од 2018 година, показателите за ликвидноста⁴³ на банкарскиот систем бележат подобрување, со оглед на зголемувањето на ликвидните средства. И покрај зголемувањето, показателите за ликвидноста се вообичаени - ликвидните средства учествуваат со околу една третина во вкупните средства на банките, покривајќи повеќе од половина од краткорочните обврски и близу 60% од вкупните депозити на домаќинствата⁴⁴.

Регулаторните стапки за ликвидност на банкарскиот систем⁴⁵, претставени како сооднос меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, се задржаа над пропишаниот минимум од 1.

⁴² На редовниот состанок во март 2018 година, ФЕД донесе одлука за повторно зголемување на целниот распон на референтната каматна стапка за 25 базични поени, при што изнесува 1,5% – 1,75%.

⁴³ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

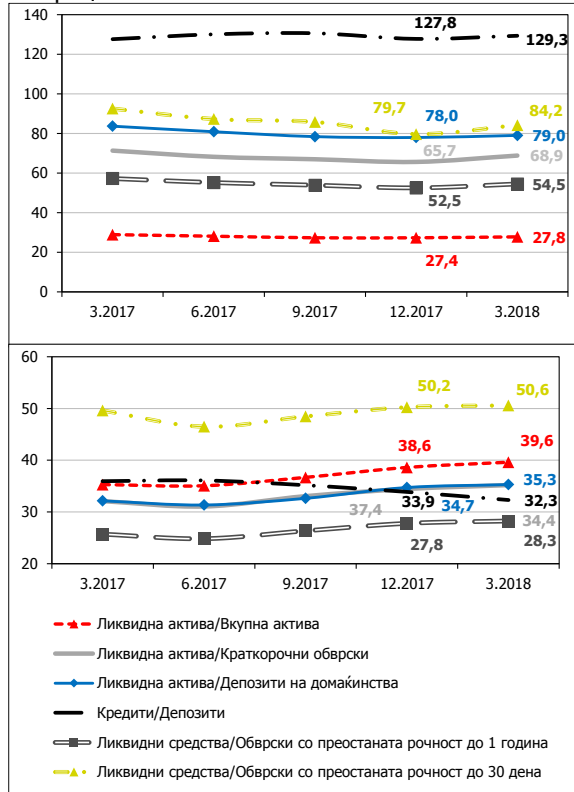
⁴⁴ По одделни банки, на 31 март 2018 година, учеството на ликвидните во вкупните средства е помеѓу 13,2% и 47,0%, со медијана од 26,4% (март 2017: помеѓу 16,8% и 43,6%). Покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства е помеѓу 26,4% и 118,0%, со медијана од 54% (март 2017: помеѓу 34,6% и 85,5%), покриеноста на обврските со преостаната договорна рочност до 30 дена меѓу 29,5% и 168,6%, со медијана од 70,8% (март 2017: помеѓу 38,4% и 195,3%), а соодносот меѓу кредитите и депозитите на нефинансиските субјекти меѓу 55,6% и 128,9%, со медијана 92,8% (март 2017 година: помеѓу 60,5% и 123,8%).

⁴⁵ Начинот на пресметка на стапките на ликвидност до 30 и до 180 дена е определен со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11, 19/12 и 151/13), а нивната вредност треба да биде најмалку 1.

Графикон бр. 32

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на **валутните карактеристики на ликвидните средства и обврските**, во првиот квартал од 2018 година, показателите за денарската ликвидност⁴⁶ имаа малку поизразено зголемување во споредба со показателите за девизната ликвидност, со оглед на поголемиот апсолутен квартален раст на ликвидните средства во денари. Воедно, показателите за ликвидноста во денари и понатаму се на повисоко ниво во споредба со показателите за девизната ликвидност, што се должи на повисокото структурно учество на ликвидните средства во денари во вкупните ликвидни средства на банките.

2.4. Рочна структура на средствата и обврските

Во првиот квартал од 2018 година, поместувањата во структурата на средствата и на обврските, според нивната преостаната рочност, главно беа во насока на зголемување на учеството на средствата и обврските со преостаната рочност над една година (поизразено зголемување на долгорочните кредити и раст на депозитите над една година при пад на депозитите со пократки рочности и повидување).

И натаму, најголема неусогласеност меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност и покрај тоа

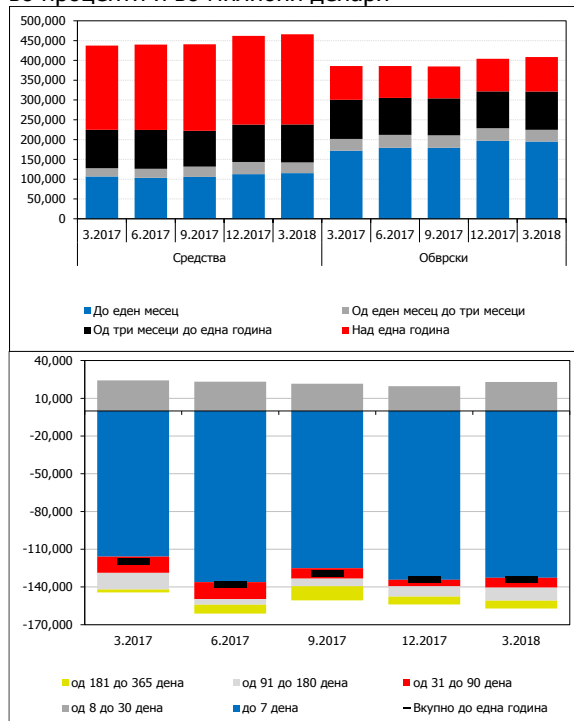
⁴⁶ Побарувањата и обврските со валутна клаузула се сметаат како денарски, бидејќи нивниот паричен тек е во денари.

Графикон бр. 33

Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност (горе) и структура на јазот меѓу средствата и обврските, со договорна преостаната рочност до една година (долу)

во проценти и во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

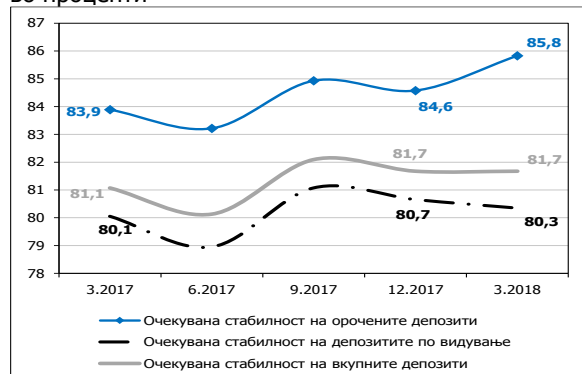
што се намалува во овој квартал, има кај рочниот сегмент до седум дена, што произлегува од вклучувањето во овој рочен сегмент на обврските на банките по видување и без утврдена рочност.

Банките, генерално очекуваат висока стабилност на депозитите, што овозможува позитивна разлика меѓу средствата и обврските според нивната очекувана преостаната рочност во сите рочни сегменти (повеќе детали во анексите на овој извештај). На 31.3.2018 година банките очекуваат 85,8% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (84,6% на 31.12.2017 година) да останат стабилни, односно и понатаму да останат во банките, додека за вкупните депозити, процентот на очекуваната стабилност остана непроменет.

Графикон бр. 34

Очекувана стабилност на депозитите со преостаната рочност до три месеци, од страна на банките

во проценти

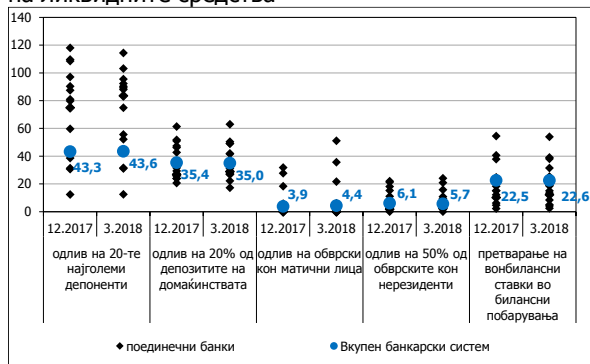
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.5. Стрес-симулации за ликвидносни шокови

Графикон бр. 35

Придонес на одделните шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок, по банка

како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Резултатите добиени од симулациите за ликвидносните шокови спроведени со 31 март 2018 година ја потврдуваат стабилната ликвидносна позиција на македонскиот банкарски систем, што се должи главно на задоволителното ниво ликвидни средства со кои тој располага. Резултатите од поединечните симулации на ликвидносни шокови покажуваат дека банките имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат симулираните парични одливи. Само при симулација на исклучително екстреман ликвидносен шок, кој опфаќа комбинирани одливи⁴⁷ на повеќе видови извори на финансирање надвор од банките, би дошло до целосно искористување на ликвидните средства на банките (или 111,2% на 31.3.2018 година). Доколку за потребите на оваа симулација се прошири вообичаениот опфат на ликвидните средства со други финансиски инструменти⁴⁸ во сопственост на банките, за кои се цени дека банките брзо и лесно ќе ги наплатат или претворат во парични средства, тогаш банкарскиот систем би располагал со доволно ликвидни средства, односно намалувањето на ликвидните средства на ниво на банкарски систем би било помало и би изнесувало 99,2% (што значи дека по вакви екстремни шокови дури и би останал на располагање одреден износ на ликвидни средства, анализирано на ниво на банкарскиот систем).

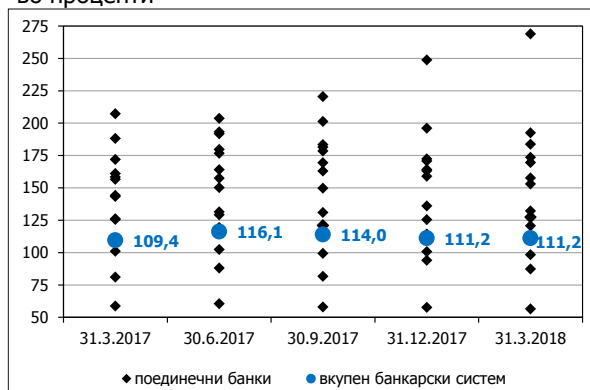
⁴⁷ При симулацијата се претпоставува одлив на: депозитите на дваесетте најголеми депоненти, 20% од депозитите на домаќинствата, обврските кон матичните субјекти (обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти се исклучени од симулацијата бидејќи, согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот, нивната исплата е регулирана), 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските кон нерезидентните матични лица на банките, коишто се веќе опфатени со една од претходните симулации) и конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимитите врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциски сметки) во билансни побарувања. При симулациите за ликвидносни шокови е изземена „МБПР“ АД Скопје.

⁴⁸ Покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти: средствата во резервниот гарантен фонд кај КИБС, долгорочните депозити во странски банки, инструментите на пазарот на пари издадени од странски недржавни издавачи, кредитите со договорна преостаната рочност до 30 дена, како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којшто е издвоена во девизи заради симулираниот одлив на девизните депозити на домаќинствата.

Графикон бр. 36

Намалување на ликвидните средства по симулацијата за екстремни комбинирани ликвидносни шокови (по сите шокови) во проценти

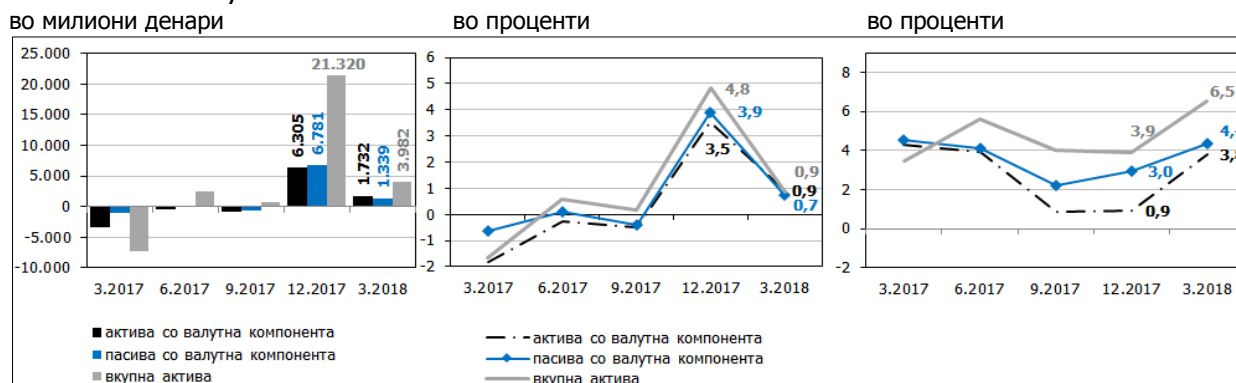
Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од поединечните симулации на ликвидносни шокови, што се комбинираат за потребите на оваа симулација, вообичаено како поединечно најзначајна е симулацијата за целосен одлив на депозитите на 20-те најголеми депоненти, по што следи симулацијата за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата. Првиот од овие два шока има различно значење за одделни банки, главно поради разликите во степенот на концентрација на депозитите. Од друга страна, кај симулацијата за одлив на 20% од депозитите на домаќинствата се забележува значително поголема сличност во резултатите за одделните банки, од причина што главен извор на финансирање за македонските банки се токму депозитите на домаќинствата. Оттука, управувањето со ликвидноста на банките е тесно поврзано со нивната стратегија за настап на пазарот и нивната репутација, коишто влијаат врз одржувањето на довербата на домашните депоненти во македонските банки.

3. Валутен ризик

Трендот на намалување на изложеноста на банкарскиот систем на валутен ризик, присутен во 2017 година година, беше прекинат во првиот квартал од 2018 година, кога учеството на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства забележа зголемување. Сепак ова учество е сè уште ниско и изнесува 6,9%. Во услови на стеснување на јазот во евра, јазот во американски долари придонесе за кварталното проширување на вкупниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента.

Графикон бр. 37 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

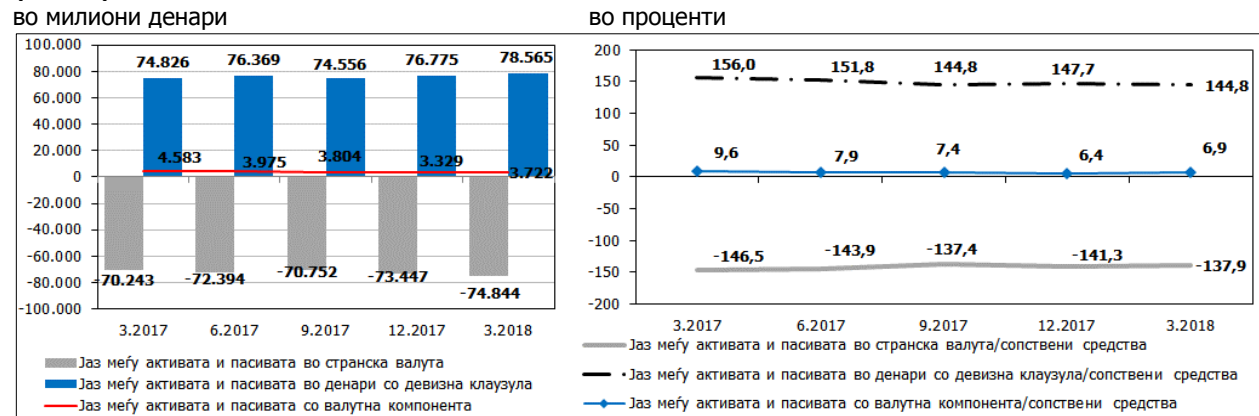

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

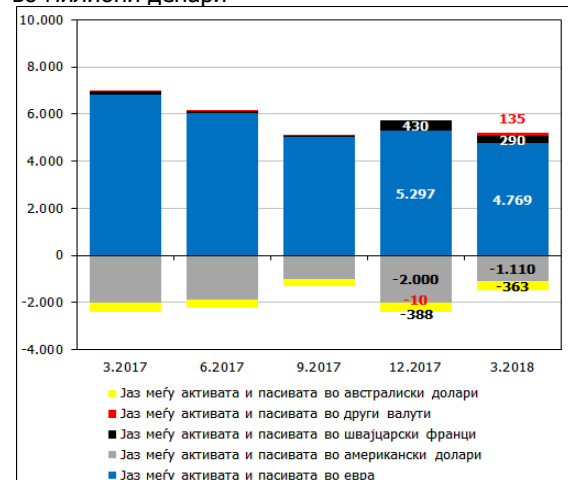
На 31.3.2018 година, сите банки се усогласени со пропишаниот лимит за агрегатната девизна позиција, којашто не смее да надмине 30% од сопствените средства. Во структурата на активата и пасивата со валутна компонента, еврото и натаму е доминантна валута.

Графикон бр. 38 Структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента (лево) и учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства (десно)

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 39
Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2018 година, позитивниот јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента се зголеми за 393 милиони денари или за 11,8% (кварталното зголемување на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента се случува за првпат по четвртиот квартал на 2016 година). Продлабочувањето на јазот произлегува од повисокиот квартален раст на активата со валутна компонента (раст за 1.732 милиона денари, или за 0,9%)⁴⁹ во споредба со зголемувањето на пасивата со валутна компонента (за 1.339 милиони денари, или за 0,7%)⁵⁰. Најголем придонес за растот на активата со валутна компонента има кварталниот раст на активата во долари од 871 милион денари или 7,2%, во најголем дел заради зголемените пласмани на банките во депозити номинирани во оваа валута. Од друга страна, зголемувањето на пасивата со валутна

⁴⁹ Зголемувањето на активата со валутна компонента во најголема мера произлегува од пласираните депозити во странска валута и зголемените вложувања во финансиски средства (државни записи и државни обврзници) во денари со девизна клаузула кои се чуваат до достасување.

⁵⁰ На страната на пасивата со валутна компонента, покрај растот на тековните сметки и краткорочните обврски, зголемувањето на депозитите во странска валута од физички лица имаа најголем придонес во нејзиното зголемување.

Графикон бр. 40

Учество на активата и пасивата со валутна компонента* во вкупната актива и пасива на банките

во проценти

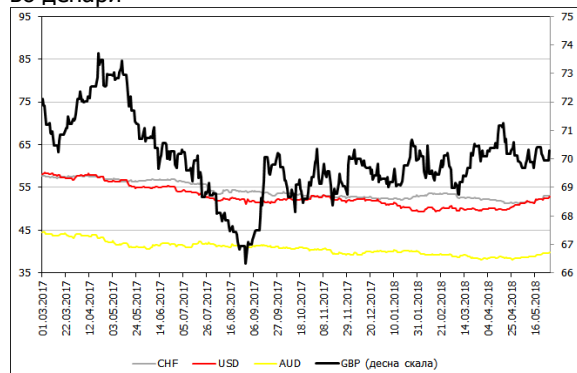
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Во рамките на активата, кредитите се земени на нето-основа, односно се намалени за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

Графикон бр. 41

Движење на курсот на денарот во однос на британската фунта, американскиот долар, швајцарскиот франк и австралискиот долар

во денари

Извор: НБРМ.

Табела бр. 3

Структура на активата и пасивата со валутна компонента, според валута во проценти

Валута	31.12.2017		31.03.2018	
	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa
Евро	88,7	87,4	88,3	87,5
Американски долар	6,6	7,8	7,0	7,8
Швајцарски франк	2,1	1,9	2,1	2,0
Австралиски долар	0,9	1,1	0,8	1,1
Британска фунта	0,7	0,8	0,7	0,7
Останато	1,0	0,9	1,0	1,0
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

компонента е во целост под влијание на повисокиот раст на пасивата во евра коешто произлегува од зголемувањето на тековните сметки и краткорочните обврски во евра, како и од растот на девизните депозити од физички лица и нерезиденти. Како резултат на ваквите движења, во првиот квартал од 2018 година **се стесни негативниот јаз меѓу активата и пасивата во долари за 890 милиони денари (или за 44,5%) и позитивниот јаз меѓу активата и пасивата во евра (за 529 милиони денари).**

Истовремено, процентуалното учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства забележа зголемување од 0,5 процентни поени и достигна ниво од 6,9%. Учеството на активата со валутна компонента во вкупната актива остана непроменето на квартална основа, додека учеството на пасивата со валутна компонента во вкупната пасива забележа минимален квартален пад, од 0,1 процентен поен.

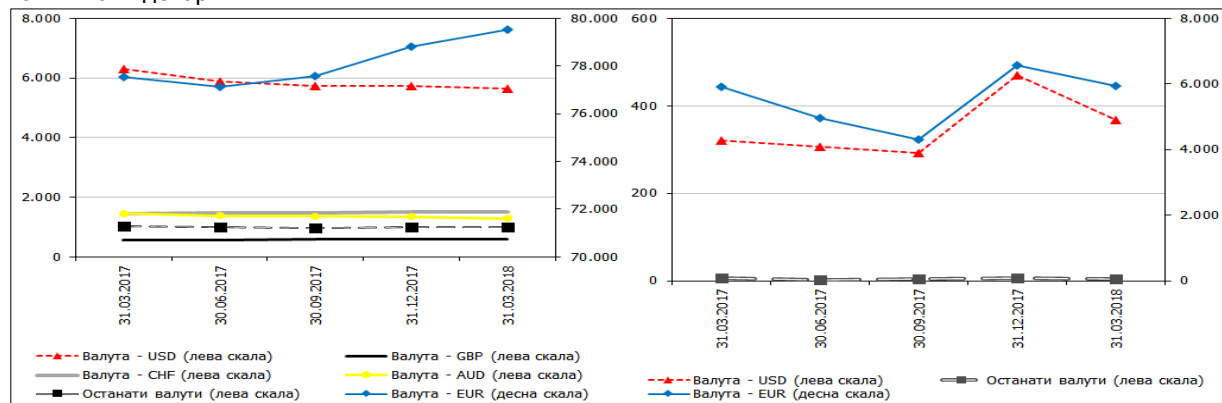
Еврото доминира во активата и пасивата со валутна компонента на банкарскиот систем, со учества од 88,3% и 87,5%, соодветно. Оттука, прифатената стратегија на фиксен номинален девизен курс на денарот во однос на еврото има голема важност за одржување на веројатноста за остварување на валутниот ризик во билансите на банките на ниско ниво. Останатите валути имаат релативно ниска застапеност во активата и пасивата со валутна компонента, така што варијациите на нивните вредности не би имале позначајни ефекти врз стабилноста на банките.

Графикон бр. 42

Депозити со валутна компонента* на физичките лица (лево) и на нефинансиските друштва (десно)

во милиони денари

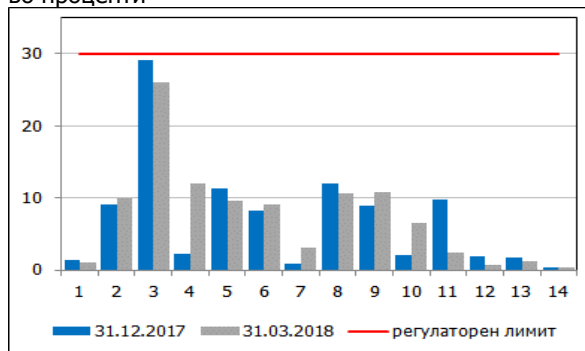

Извор: НБРМ.

*Во депозитите не се опфатени трансакциските сметки на физичките лица и на нефинансиските друштва.

Графикон бр. 43

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

Извор: НБРМ.

Во првиот квартал од 2018 година, сите банки беа во рамки на пропишаниот регулаторен лимит за агрегатната девизна позиција, којашто не смее да надмине 30% од сопствените средства. Само кај една банка, овој сооднос надминува 20%. Притоа, анализирано по одделни валути, поголем е бројот на банки коишто имаат долга позиција, што ги изложува на ризик од пад на вредноста на соодветните валути.

Табела бр. 4

Распределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки										Агрегатна девизна позиција/ сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути/ сопствени средства										
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Австралиски долар		Останато		
Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка		
под 5%	4	3	12	2	8	5	9		13	1	6
од 5% до 10%	3										4
од 10% до 20%	3										3
од 20% до 30%	1										1
над 30%											

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

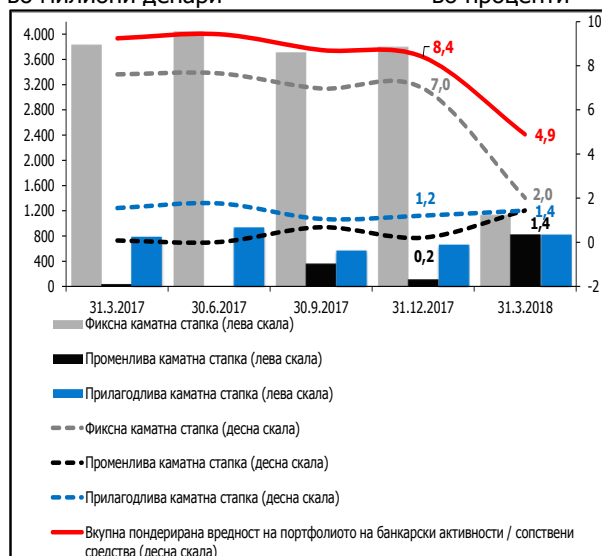

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Во првиот квартал од 2018 година, изложеноста на банкарскиот систем на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности забележа намалување, следено преку учеството на вкупната пондерирана вредност на ова портфолио во сопствените средства на банките. Според типот на каматните стапки, кај активните позиции се забележува раст на позициите со прилагодливи каматни стапки при намалување на позициите со фиксни каматни стапки, додека на страната на пасивата пораснаа позициите со фиксни каматни стапки.

Графикон бр. 44

Вкупна пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности* според тип на каматна стапка, во апсолутен износ (лева скала) и во однос на сопствените средства (десна скала) во милиони денари во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја означува потенцијалната загуба на економската вредност на ова портфолио, при претпоставен неповолен каматен шок од ± 2 процентни поена.

Во првиот квартал од годината, вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности забележа значително намалување (за 39,3% или 1.792 милиона денари), при што неговото учество во сопствените средства се сведе на 4,9%. Според типот на каматната стапка, пондерираната вредност на банкарските активности забележа пад кај позициите со фиксна каматна стапка⁵¹ за 2.650 милиони денари, или за 70,0%. Притоа, позициите со фиксна каматна стапка забележаа најголемо намалување кај кредитите за 23,5% или за 23.164 милиони денари, како резултат завршување на периодот во кој на кредитите (најчесто станбените кредити) се применува фиксна каматна стапка. Станува збор за кредитни производи чишто каматни стапки се фиксни само во определен временски период (најчесто во првите неколку години), а по истекот на тој период предвидена е примена на променливи или (најчесто) прилагодливи каматни стапки. Како резултат на тоа, и покрај тоа што банките почнаа да постапуваат согласно со препораката на Народната банка од октомври 2016 година⁵², промената на видот на каматната стапка кај овој тип на кредитни производи предизвика зголемено учество на позициите со прилагодливи каматни стапки во каматочувствителните средства на банките.

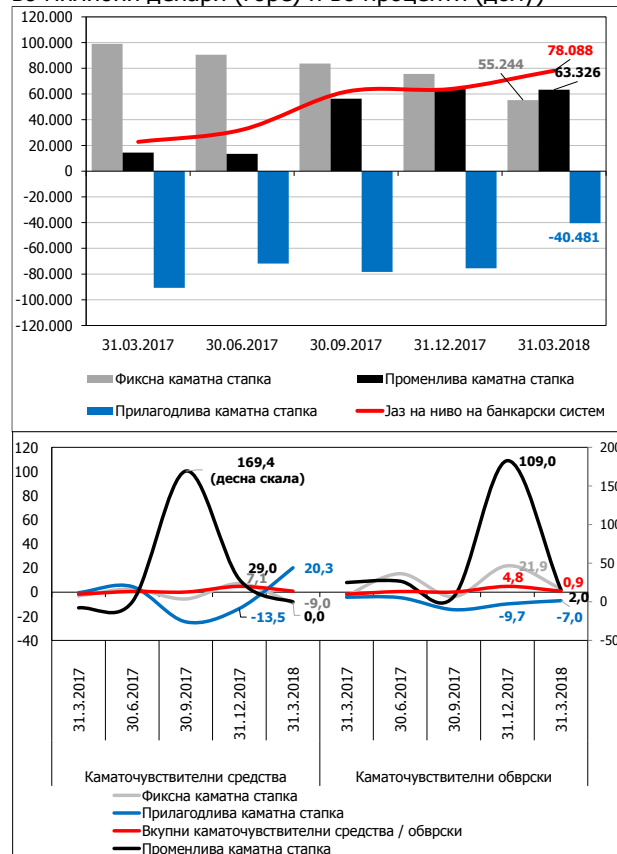
⁵¹ Оваа промена, при зголемена примена на фиксните каматни стапки кај депозитите, најмногу се должи на пократката рочност на депозити со фиксна камата, која помалку придонесува во вкупната пондерирана вредност за разлика од кредитите со фиксна каматна стапка, чија рочност е подолга.

⁵² Во октомври 2016 година, НБРМ со допис им препорача на банките да ја исклучат примената на еднострано приспособливите каматни стапки во новите договори за кредити и депозити со клиентите.

Графикон бр. 45

Каматочувствителни средства и обврски според тип на каматна стапка, јаз (горе) и годишна промена (долу) во милиони денари (горе) и во проценти (долу)

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Поради овие причини и соодносот на вкупната пондерирана вредност на банкарските активности и сопствените средства се намали. Овој сооднос, по одделна банка се движи во интервалот од 0,7% до 14,2%, и е под пропишаното ниво од 20% од сопствените средства⁵³.

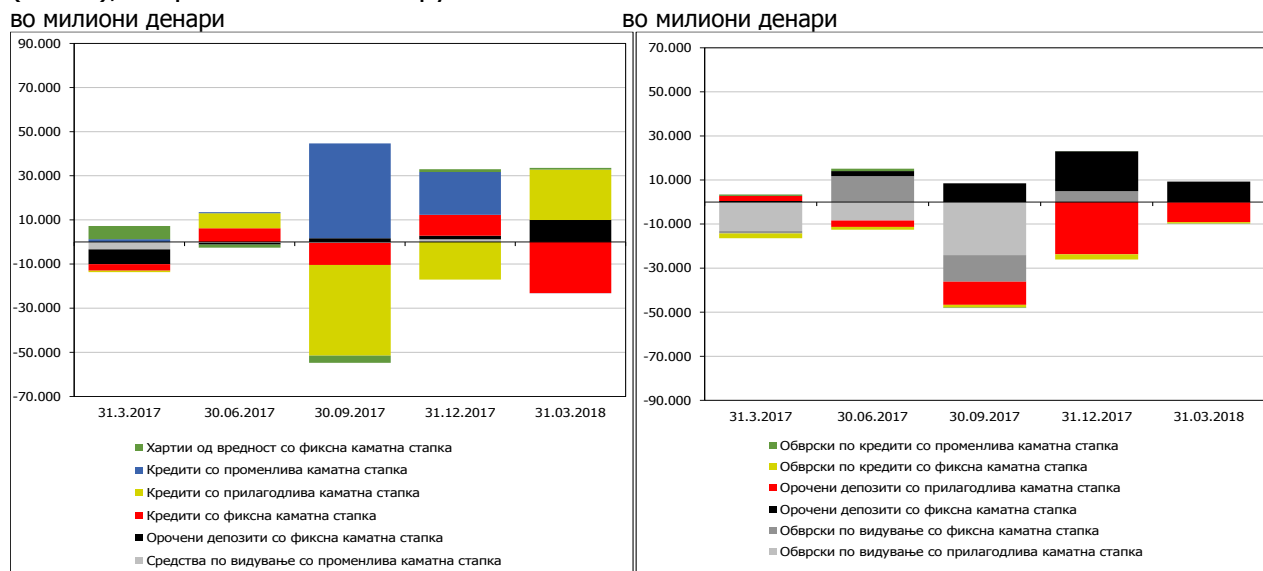
Јазот меѓу каматочувствителните средства и обврски забележа квартален раст за 14.229 милиони денари (22,3%), што најмногу произлегува од стеснувањето на негативниот јаз кај позициите со прилагодливи каматни стапки за 35.052 милиони денари или за 46,4%. Истовремено се забележа намалување на позитивниот јаз кај позициите со фиксни каматни стапки (за 20.367 милиони денари или 26,9%) и кај позициите со променливи каматни стапки за 456 милиони денари или 0,7%.

Во првиот квартал од 2018 година, на страната на пасивата на банките се забележа намалување на орочените депозити со прилагодлива каматна стапка за 9.030 милиони денари, наспроти растот на орочените депозити со фиксна каматна стапка кои забележаа квартален раст од 9.301 милион денари. Имајќи го предвид амбиентот на ниски каматни стапки и очекувањата за нивен раст во иднина, со зголемената примена на фиксните каматни стапки кај депозитите, банките го ограничуваат потенцијалниот раст на каматните расходи, при истовремена заштита на каматните приходи преку употребата на променливи каматни стапки кај новите позиции од активата и нивно поврзување со соодветните пазарни движења.

⁵³ Според регулативата, доколку соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства на банката надмине 20%, банката е должна да предложи мерки за намалување на овој сооднос, а Народната банка може да ѝ наложи и издвојување соодветен износ на капитал за покривање на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности.

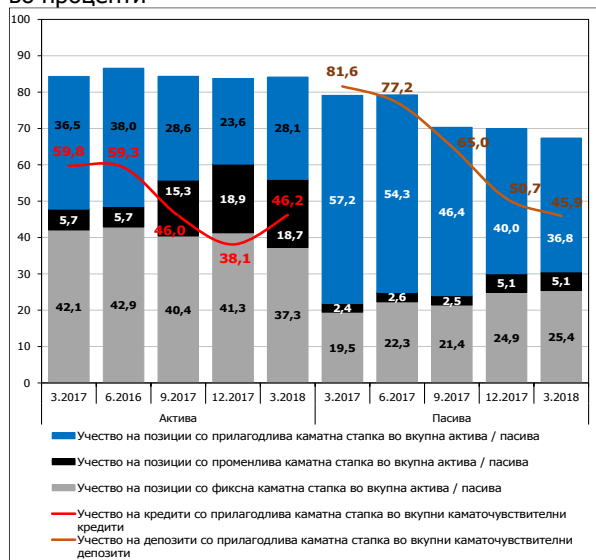

Графикон бр. 46 Квартални промени на каматочувствителните средства (лево) и обврски (десно), според типот на инструментот и типот на каматната стапка

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 47 Структура на активата и пасивата, според типот на каматна стапка во проценти

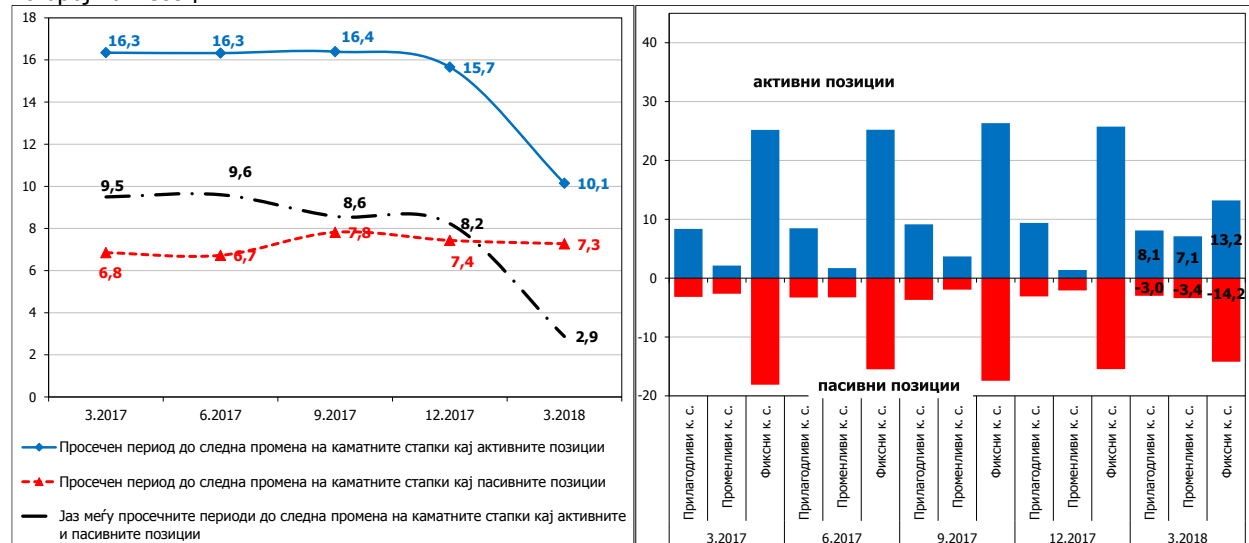
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Промените на видот на каматната стапка кај дел од побарувањата на банките влијаеја кон раст на учеството на позициите со прилагодливи каматни стапки во каматочувствителната актива на банките, наспроти нивната намалена примена на страната на пасивата. Повеќе детали околу структурата на каматочувствителните позиции на банките се дадени во анексите кон овој извештај.

Во првиот квартал од 2018 година, банките го намалија просечниот период до следната прецена на каматните стапки, и тоа повеќе кај активните отколку кај пасивните позиции, со што јазот меѓу просечните периоди до следна прецена на каматните стапки кај активните и пасивните позиции се намали.

Графикон бр. 48 Просечен период до следна преоцена на каматните стапки*, вкупен (лево) и по тип на каматна стапка (десно) во број на месеци

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

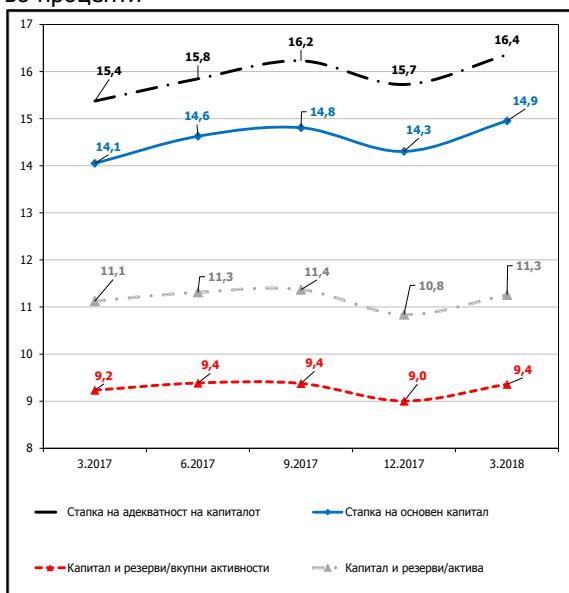
* Просечниот период до следна преоцена на каматните стапки се пресметува како учество на износот на активната/пасивната позиција од секој од рочните блокови во вкупната каматочувствителна актива/пасива, помножено со рочноста од секој рочен блок, изразена во месеци. Кај позициите со фиксна каматна стапка, просечниот период до следна преоцена се однесува на просечниот преостанат рок на достасување.

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем бележат подобрување во првиот квартал од 2018 година, што е пред сè резултат на растот на капиталните позиции, во услови на скроман раст на активностите. Растот на сопствените средства произлегува од задржаната добивка и докапитализацијата на една банка, додека активата пондерирана според ризиците минимално се зголеми како резултат на растот на активата пондерирана според кредитниот ризик. Поголемиот износ на реинвестираната добивка може да се поврзе со обврската за достигнување на активираните заштитни слоеви на капиталот, пред сè за системски значајните банки. Резултатите од спроведените стрес-тест симулации со состојба на 31.3.2018 година покажуваат подобра отпорност на банкарскиот систем во споредба со крајот на 2017 година.

Графикон бр. 49
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

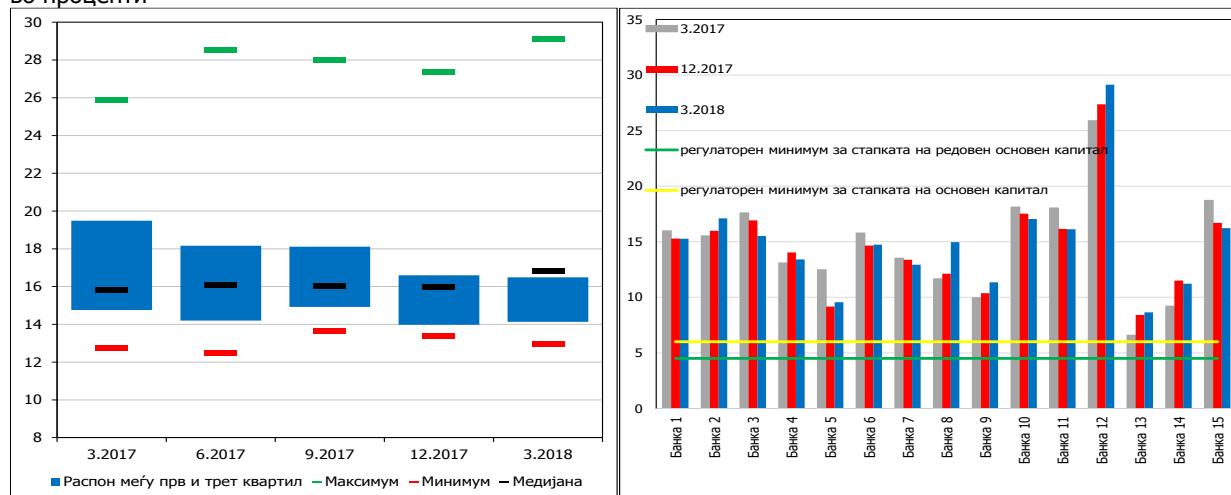
* Почнувајќи од март, 2017 година домашните регулаторни барања во врска со солвентноста и адекватноста на капиталот на банките се во согласност со барањата на меѓународната спогодба Базел 3.

5.1. Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите

На крајот на првиот квартал од 2018 година, сите показатели за солвентноста на македонскиот банкарски систем забележаа подобрување, што произлегува од повисоките квартални стапки на раст на капиталните позиции, во споредба со активностите на банкарскиот систем. Така, капиталните позиции на банкарскиот систем го забрзаа растот, кој во првиот квартал од 2018 година се движеше од 4,2% до 4,7%⁵⁴. Од друга страна, вкупната актива пондерирани според ризиците се зголеми само за 0,2% или 657 милиони денари, што произлезе од растот на активата пондерирани според кредитниот ризик (којашто се зголеми за 0,3% или за 916 милиони денари).

Графикон бр. 50

Мерки за дистрибуцијата на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем (лево) и стапка на основен капитал по банка (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

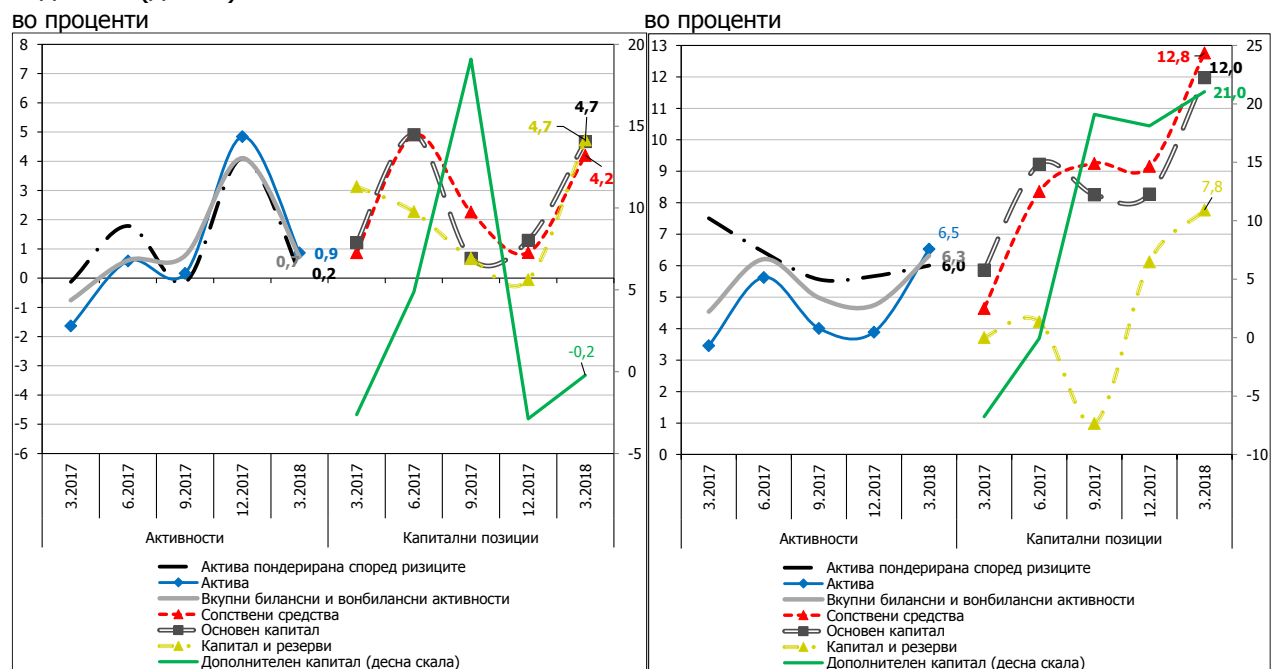
⁵⁴ Капиталот и резервите и основниот капитал квартално се зголемија за 4,7%, а сопствените средства за 4,2%.

Стапката на адекватност на капиталот бележи зголемување за 0,7 процентни поени во првиот квартал од 2018 година и изнесува 16,4%. Анализирано по поединечна банка, стапката на адекватност на капиталот на 31.3.2018 година, кај сите банки е повисока од 13%⁵⁵, при што кај осум банки оваа стапка забележа квартален раст. Растот на стапката на адекватност на капиталот главно се темели на растот на сопствените средства на банките. Стапката на редовен основен капитал⁵⁶ се зголеми за 0,6 процентни поени во однос на крајот од 2017 година. Растот на стапката на (редовен) основен капитал главно се темели врз поголемиот износ на задржана добивка⁵⁷, како и на докапитализација кај една банка.

Графикон бр. 51

Стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартални (лево) и годишни (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁵ Почнувајќи од 31.3.2017 година, банките имаат обврска да одржуваат заштитен слој за зачувување на капиталот во износ од 2,5% од активата пондерирана според ризиците, што соодветно значи и повисока стапка на адекватноста на капиталот. Дополнително, седум банки коишто во април 2017 година беа определени од НБРМ како системски значајни банки, имаа обврска да исполнат половина од заштитниот слој на капиталот за системски значајни банки заклучно со 30.9.2017 година, а останатата половина најдоцна до 31.3.2018 година.

⁵⁶ Според Законот за банките, покрај обврската за одржување стапка на адекватност на капиталот од најмалку 8% од активата пондерирана според ризиците, банките се должни да одржуваат и стапка на редовен основен капитал од 4,5% од активата пондерирана според ризиците и стапка на основен капитал од 6% од активата пондерирана според ризиците. Согласно со Базелските стандарди, во структурата на основниот капитал се прави разлика меѓу редовниот основен капитал и додатниот основен капитал, при што во редовниот основен капитал се вклучуваат капиталните позиции со највисок квалитет (акционерскиот капитал, резервниот фонд, добивката доколку исполнува определени услови и сл.) коишто се во целост и веднаш на располагање за покривање на ризиците и загубите за време на работењето на банката. Со 31.3.2018 година, само една банка пријавила додатен основен капитал во износ од 123 милион денари, така што редовниот основен капитал е доминатна позиција во основниот капитал на банките во Република Македонија.

⁵⁷ Реинвестираната (задржана) добивка од 2017 година којашто се вклучува во сопствените средства на банките на 31.3.2018 година изнесува 2.021 милион денари, во споредба со истиот период минатата година кога изнесуваше 22 милиона денари.

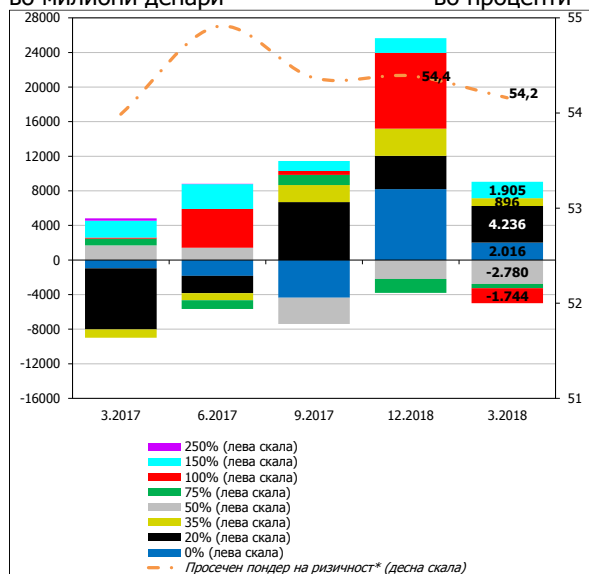

Графикон бр. 52

Квартални промени на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризициност

во милиони денари

во проценти

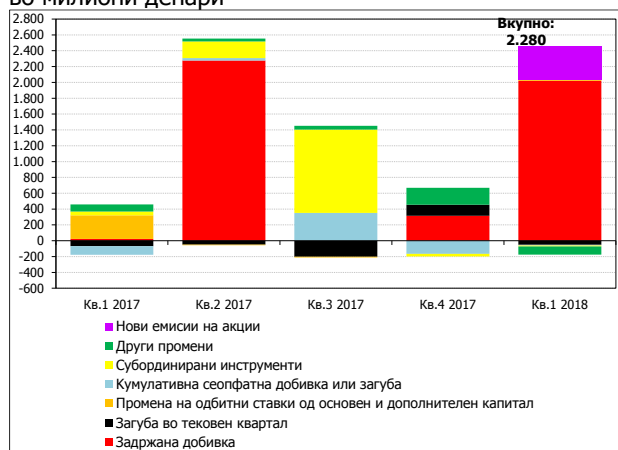
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: *Просечниот пондер на ризициност на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондеризирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банките.

Графикон бр. 53

Структура на кварталните промени на сопствените средства

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Нивото на ризициност на банкарските кредитни активности, мерено преку соодносот меѓу активата пондеризирана според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност, се намали за 0,2 процентни поена и на 31.3.2018 година изнесува 54,2%. Ваквото намалување на просечниот пондер на ризициност најмногу произлегува од поголемиот раст на вкупните билансни и вонбилансни побарувања со пондер на ризициност од 0% (државни хартии од вредност) и од 20% (побарувања од банки), и покрај значајниот квартален раст на позициите од портфолиото на мали кредити на кои се применува пондер на ризициност од 150%.

5.2. Квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Во првиот квартал од 2018 година, сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 2.280 милиони денари или за 4,2%. Кварталниот раст на сопствените средства најмногу произлегува од задржаната добивка кај неколку банки и од докапитализацијата кај една банка, случени во првиот квартал од годината. **Квалитетот на сопствените средства е на високо ниво**, со учество на редовниот основен капитал (најквалитетната компонента од сопствените средства) во вкупните сопствени средства од 90,5%. Дополнителниот капитал зафаќа 9,3% од сопствените средства, и забележа намалување од 12 милиони денари или за 0,2% Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства по групи банки се прикажани во анексите кон овој извештај.

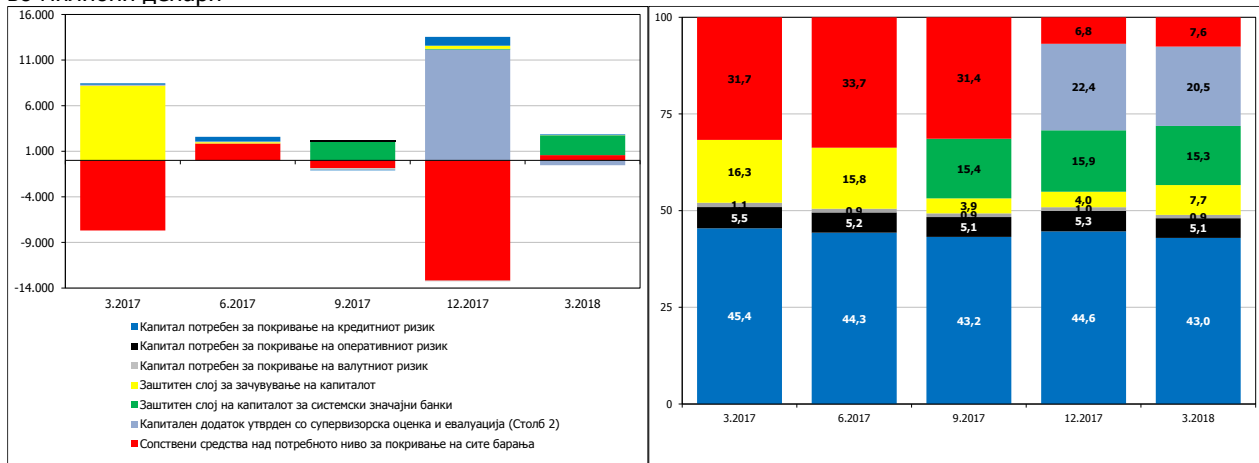
5.3. Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

Најголемиот дел од слободниот капитал (капиталот над потребниот минимум) банките го искористија за исполнување на заштитните слоеви на капиталот. Заклучно со 31.3.2018 година, седумте банки определени како системски значајни банки во април 2017 година, беа должни да го исполнат во целост утврдениот заштитен слој на капиталот за системска значајност (кој по одделна банка се движи во интервал од 1% до 2% од активата пондерирана според ризиците).

Графикон бр. 54

Структура на кварталните промени (лево) и на состојбата (десно) на сопствените средства, според потребата за покривање на одделните ризици и за одржување на потребните заштитни слоеви на капиталот

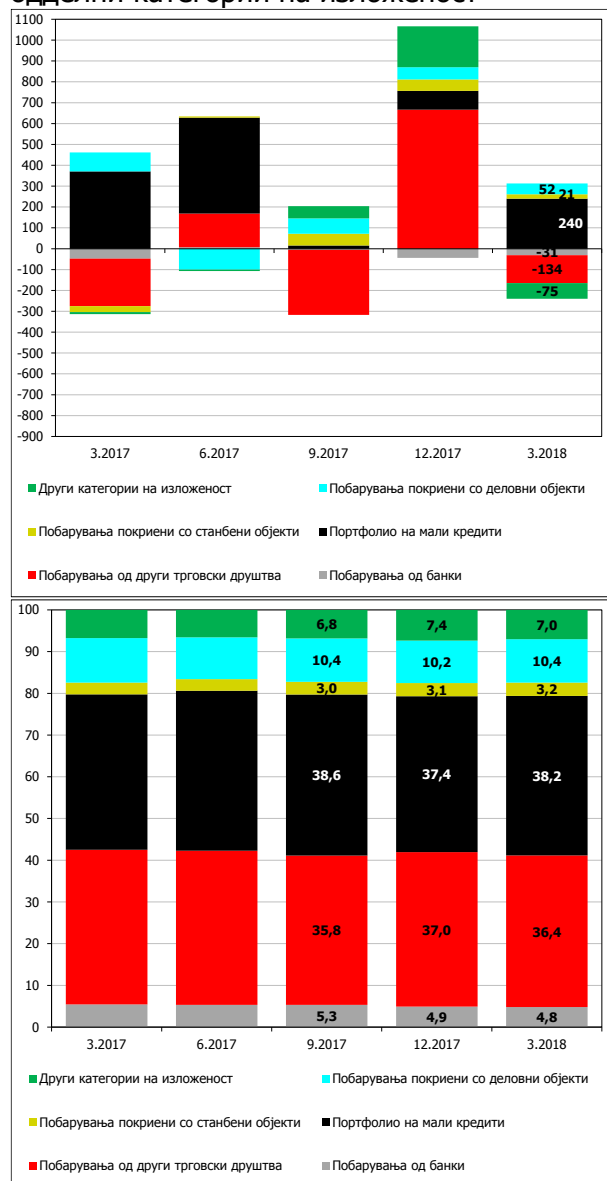
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 55 Квартални промени (горе, во милиони денари) и структура (долу, во проценти) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

„Слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците⁵⁸ и за покривање на заштитните слоеви на капиталот изнесува 7,6% од сопствените средства.

Регулаторниот капитал бележи раст (за 53 милиони денари или за 0,2%), што произлегува од зголемувањето на капиталот потребен за покривање на кредитниот ризик (за 73 милиони денари или за 0,3%). Ова зголемување на регулаторниот капитал потребен за покривање на кредитниот ризик најмногу произлегува од портфолиото на мали кредити. Наспроти тоа, капиталот потребен за покривање на валутниот ризик квартално се намали за 21 милион денари или за 4,0%.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки се прикажани во анексите кон овој Извештај.

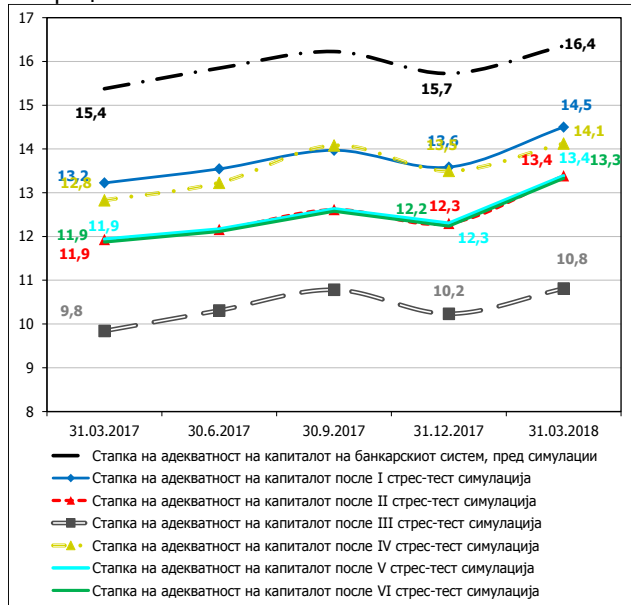
5.4. Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови упатува на подобри резултати во споредба со 31.12.2017 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8%, при ниту една од симулациите. Ова се должи на повисоката

⁵⁸ Капиталот потребен за покривање на ризиците ги вклучува регулаторниот капитал (Столб 1) утврден согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот („Службен весник на Република Македонија“ бр. 47/2012, 50/2013, 71/2014, 223/2015 и 218/2016) и капиталниот додаток утврден со супервизорска оценка (Столб 2).

Графикон бр. 56
Резултати од стрес-тест симулациите
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 50%;

II: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%;

III: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти;

IV: Прекласификација во „B - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиски субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);

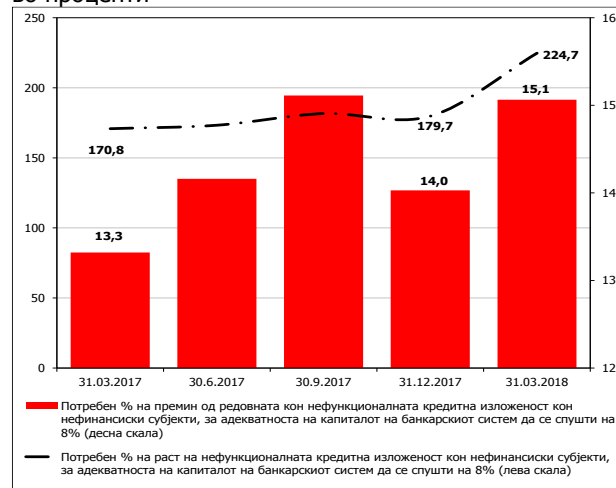
V: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

VI: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиски субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.

адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред изведувањето на симулациите, но и на помалку изразената чувствителност на некои банки на претпоставените шокови.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Симулациите покажуваат дека е потребен раст на нефункционалната кредитна изложеност на нефинансиските лица од 224,7%, односно премин на 15,1%⁵⁹ од редовната кон нефункционална кредитна изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на ниво од 8%. Овие симулации би довеле до речиси трипати поголемо учество на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност на нефинансиските лица.

Графикон бр. 57 Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност, за адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁵⁹ Во првиот квартал од 2018 година 1,4% од редовната кредитна изложеност на нефинансиските лица добила нефункционален статус.

III. Позначајни билансни промени и профитабилност на банкарскиот систем

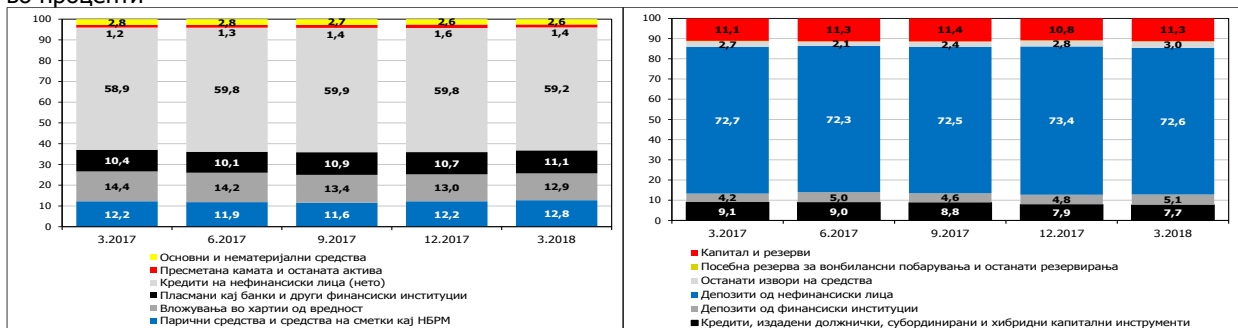

1. Активности на банките

Вкупните активности на банкарскиот систем, вообичаено бележат забавен раст во првиот квартал од годината пред сè поради сезонски фактори. Вкупната депозитна база минимално се намали во првиот квартал од 2018 година, што целосно произлезе од корпоративните депозити. Сепак, депозитите на домаќинствата продолжија да растат и во првите месеци од 2018 година, како резултат на постепеноста стабилизација на очекувањата, по домашните политички случувања во изминатиот период. И кредитната активност забележа надолан тренд, кој исто така произлегува од корпоративниот сектор и е вообичаен за првиот квартал од годината. Сепак, во овој квартал падот на корпоративното кредитирање се должи и на позначителниот износ на наплатени побарувања од еден голем клиент од страна на неколку банки. Кредитирањето на домаќинствата продолжи со солидно темпо на раст.

Графикон бр.58

Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

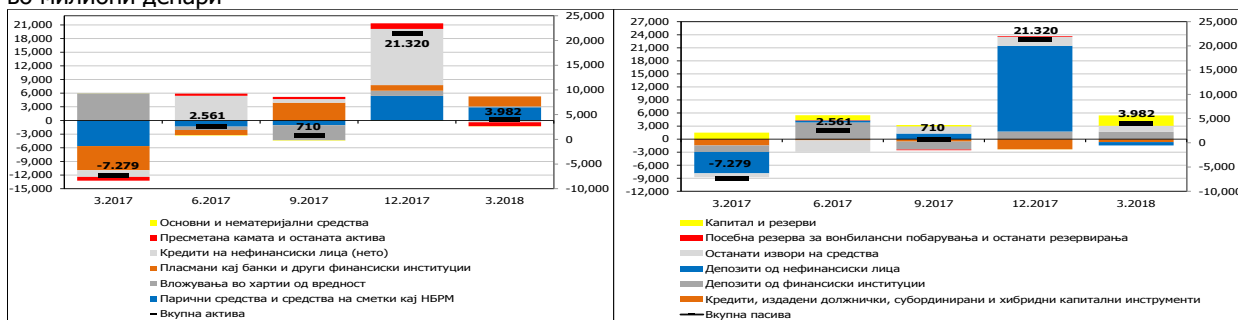

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 59

Квартален раст на компонентите на активата (лево) и пасивата (десно) на банкарскиот систем

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Кредитите се прикажани за нето-основа, намалени за исправката на вредноста.

Графикон бр. 60
Актива на банкарскиот систем
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На 31.3.2018 година, вкупната актива на банкарскиот систем изнесува 465.974 милиони денари и бележи забавен квартален раст од 3.982 милиона денари, или 0,9%. Во рамките на активата, овој раст е најизразен кај краткорочно орочените депозити во странските банки и кај средствата на банките во расположливите депозити кај Народната банка преку ноќ. Исто така, во рамки на пасивата, обврските на банките кон нивните матични субјекти забележаа зголемување во првото тримесечје од 2018 година, по нивниот пад во последниот квартал од 2017 година. Наспроти ова, кредитната активност на нефинансиските субјекти забележа квартален пад, којшто беше поголем од кварталното намалување на депозитната активност.

Графикон бр. 61
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1. Кредити на нефинансиските субјекти

Во првиот квартал од 2018 година, кредитирањето на нефинансиските лица⁶⁰ забележа намалување за 2.522 милиона денари, или за 0,8% (раст од 4,2% во последниот квартал од 2017 година). Сепак, на годишна основа кредитирањето забележаа раст за 16.548 милиони денари, или за 5,9% (иста годишна стапка на раст како и на 31.12.2017 година).

⁶⁰ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва, централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршителите на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

Графикон бр. 62
Раст на кредитите на нефинансиските субјекти во милиони денари и во проценти

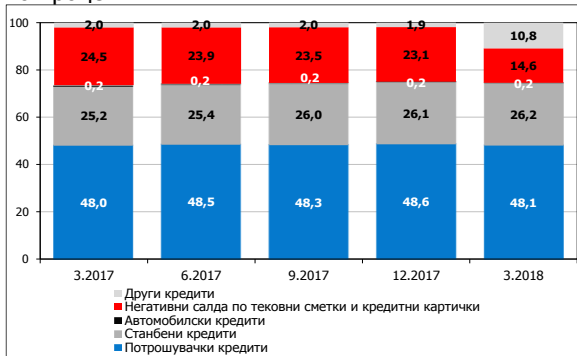

Извор: Народната банка, врз основа на податоците

Кварталниот пад на кредитната активност целосно произлезе од намалените кредити на корпоративните клиенти, при зголемена кредитна поддршка на домаќинствата.

Намалувањето на корпоративните кредити (за 3,6% квартално) е вообичаено во првиот квартал од годините и следи по високиот раст на овие кредити во последниот квартал од годините. Но, во првиот квартал од 2018 година, намалувањето на корпоративните кредити се должи и на наплатата на побарувањата на неколку банки од еден клиент. Доколку се из земе оваа наплата, кварталното намалување на корпоративното кредитирање би изнесувало 2,0%. Веќе во април и мај 2018 година, стапката на промена на корпоративните кредити повторно е позитивна. Кредитите на домаќинствата⁶¹ се зголемија за 2,3% во првиот квартал од 2018 година (2% во последниот квартал од 2017 година). На годишна основа, кредитите на домаќинствата растеа со слично темпо како и претходната година и достигнаа солидна стапка на раст од 9,8% (9,7% во 2017 година), додека годишниот раст на кредитите на претпријатијата се сведе на 2,6%⁶² (2,9% во 2017 година).

Графикон бр. 63
Структура на кредитите на физичките лица, по производи во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Останува присутна поголемата склоност на банките за кредитирање на домаќинствата. Во првиот квартал од 2018 година, кај шест од вкупно четиринаесет⁶³ банки, учеството на кредитите на домаќинствата во вкупните кредити на банките е поголемо во однос на учеството на кредитите на нефинансиските друштва. Анализирани по кредитни производи, 63% од кредитите на физичките лица се наменети за финансирање на ненаменската потрошувачка на физичките лица (потрошувачки кредити, дозволени пречекорувања и кредитни картички).

⁶¹ Потрошувачките кредити и кредитните картички се најкористените кредитни производи кај домаќинствата.

⁶² Доколку се из земе ефектот од наплатата на побарувањата на неколку банки од еден поголем клиент, годишната стапка на раст на кредитите на претпријатијата изнесува 4,3%.

⁶³ „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

Графикон бр. 64

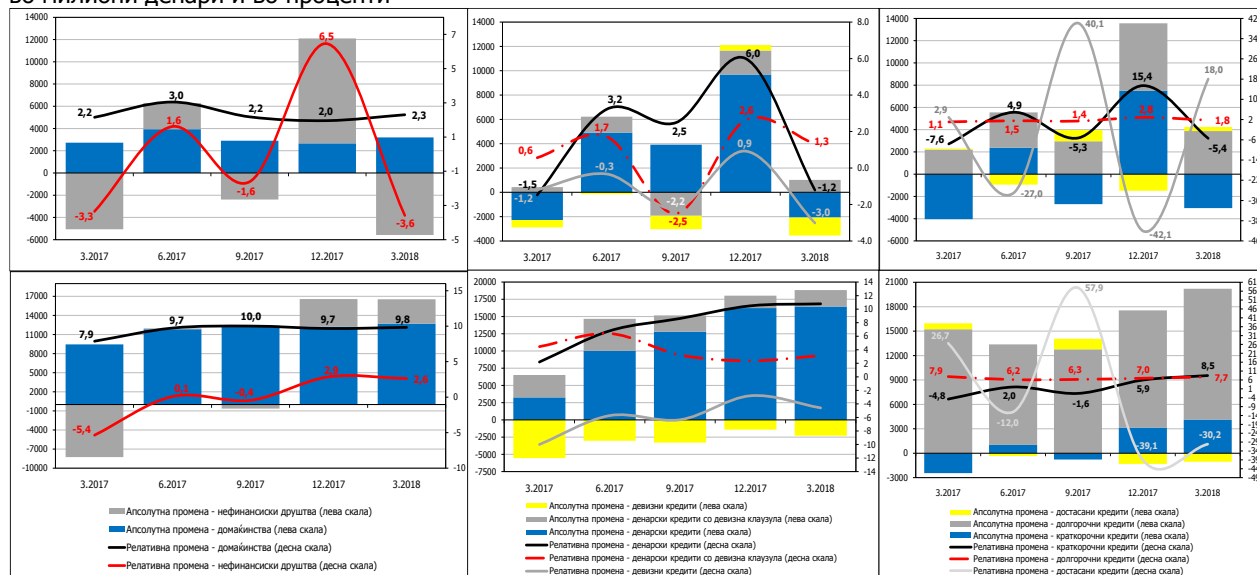
Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина) и структура на редовните кредити, според рочноста (десно) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2018 година, продолжи зголемувањето на рочноста на кредитното портфолио. Долгорочното кредитирање оствари квартален раст од 1,8%, со што дополнително го зајакна учеството во структурата на вкупните кредити (80,2%). Најголем дел (72,3%) од растот на долгорочните кредити се должи на кредитите на домаќинства⁶⁴. Наспроти тоа, намалувањето на кредитната активност во овој квартал произлезе од позначителното намалување на краткорочните кредити (коешто, најмногу се должи на денарските кредити на нефинансиските друштва⁶⁵).

Графикон бр. 65 Квартален (горе) и годишен (долу) раст на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁶⁴ Долгорочните кредити на домаќинствата квартално растат за 2.802 милиона денари, што во поголем дел произлезе од растот на денарските кредити (1.577 милиони денари) и во помал дел од растот на денарските кредити со валутна клаузула (1.070 милиони денари).

⁶⁵ Краткорочните кредити на нефинансиските друштва квартално се намалија за 3.047 милиони денари (или за 5,4%), во најголем дел (80,4%) како резултат на денарските краткорочни кредити на нефинансиските друштва.

Графикон бр. 66

Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 67

Промена на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.2. Депозити на нефинансиските субјекти

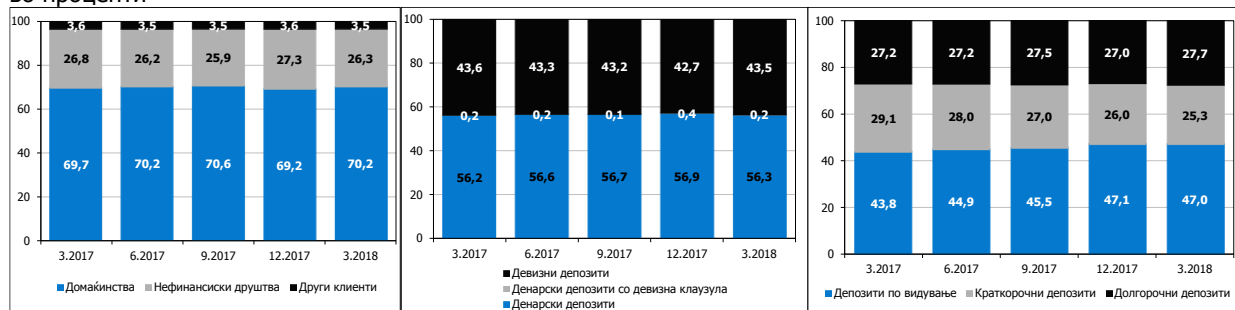
По солидниот раст остварен во последниот квартал од 2017 година, годината, во првото тримесечје од 2018 година, депозитите од нефинансиските субјекти забележаа намалување, но тоа не влијаеше на годишната стапка на промена на депозитната база којашто бележи забрзан раст. Кварталното намалување на депозитната база на банките изнесува 770 милиони денари или 0,2% (наспроти растот од 6,2% во последниот квартал од 2017 година), додека растот на годишна основа достигна 20.639 милиони денари, или 6,5% (5,1%, со 31.12.2017 година). Трендот кај депозитите на домаќинствата е добар показател за стабилизирањето на очекувањата на економските субјекти. Во првиот квартал од 2018 година, домаќинствата ги зголемија своите средства во банките за 2.906 милиони денари, или за 1,2%. Така, исто како кај кредитите, намалувањето на депозитната база на банките во целост произлезе од депозитите на нефинансиските друштва (сезонски ефект во првиот квартал од годините), кои остварија намалување од 3.526 милиони денари (или за 3,8%), додека на годишна основа, корпоративните депозити забележаа солидна стапка на раст од 4,5% (или 3.858 милиони денари). Притоа, годишниот раст на депозитите на домаќинствата во првиот квартал од 2018 година (16.198 милиони денари или 7,3%) е за четири пати повисок во споредба со растот на корпоративните депозити.

Графикон бр. 68

Структура на вкупните депозити, според секторот (лево) и валутата (средина) и рочноста (десно)

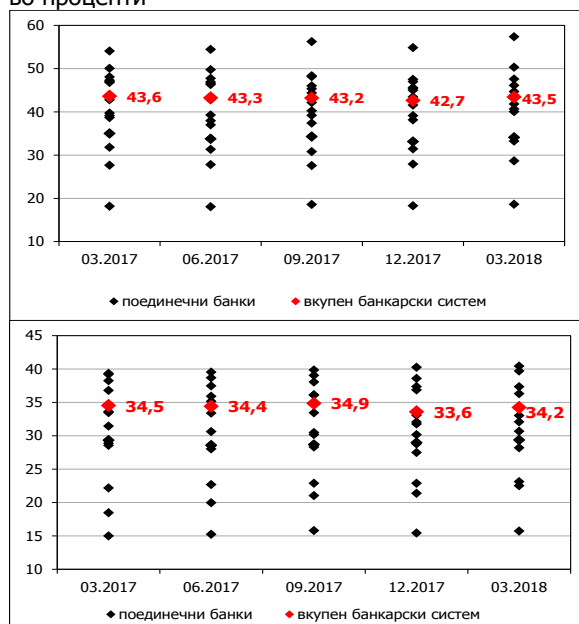
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 69

Учество на вкупните девизни депозити (горе) и на девизните депозити на домаќинствата (долу) во вкупните депозити на банкарскиот систем во проценти

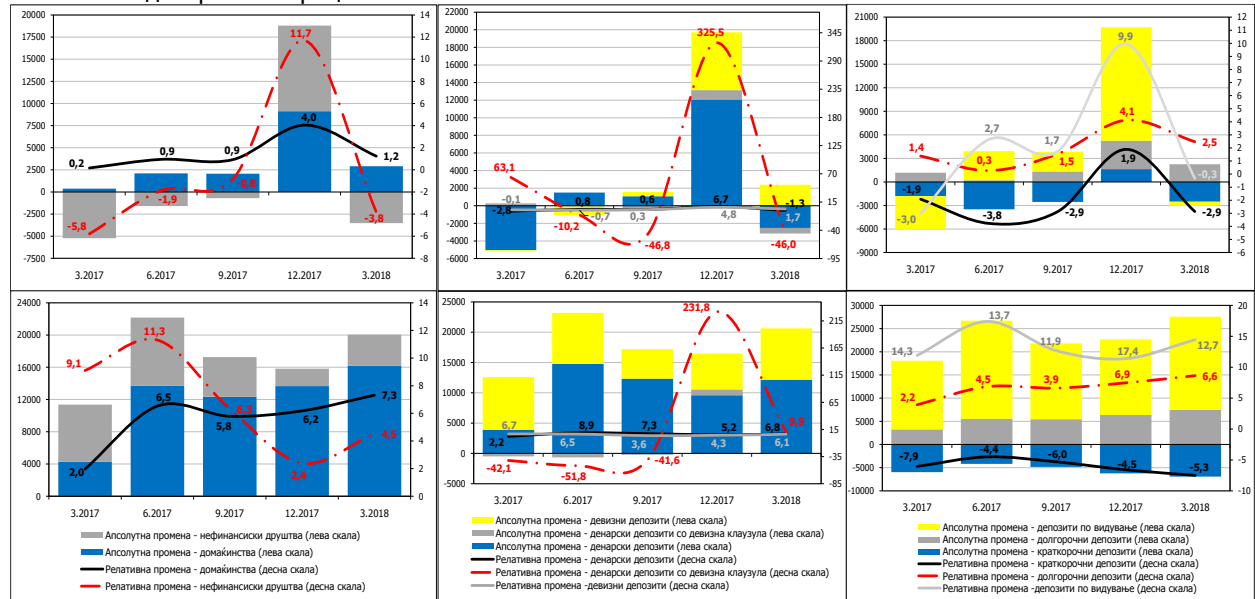

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Денарските депозити забележаа најголем квартален пад, што воедно имаше и најголем придонес за намалувањето на вкупните денарски депозити на нефинансискиот сектор (за 2.521 милион денари, или за 1,3%, во споредба со солидниот раст од претходниот квартал од 6,7%). Денарските депозити на домаќинствата бежат раст, но тој е понизок во споредба со растот на депозитите на домаќинствата во девизи. Придонесот на девизните депозити на домаќинствата во растот на вкупните депозити во странска валута е значителен (82,5%). Сепак, и понатаму најголемиот дел од вкупната депозитна база отпаѓа на денарските депозити (56,3% на 31.3.2018 година), но нивниот удел е помал за 0,6 п.п. во споредба со 31.12.2017 година.

Графикон бр. 70 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Веќе подолг период, **краткорочните**⁶⁶ **депозити** бележат негативна стапка на промена, која во првиот квартал од 2018 година изнесува 2,9% (2.520 милиони денари). Притоа, се забележува пренасочување на износот на краткорочно орочените депозити во депозити на подолги рокови. **Долгорочните депозити** остварија квартален раст од 2.264 милиони денари (или 2,5%), којшто во најголем дел (85,3%) е условен од депозитите на домаќинствата⁶⁷. **Депозитите по видување** се намалија за 514 милиони денари (или 0,3%), што беше во целост условено од корпоративните⁶⁸ депозити, и тоа пред сè во денари. Истовремено, депозитите по видување на домаќинствата забележаа раст од 1.535 милиони денари (или 1,9%), целосно како резултат на девизните депозити.

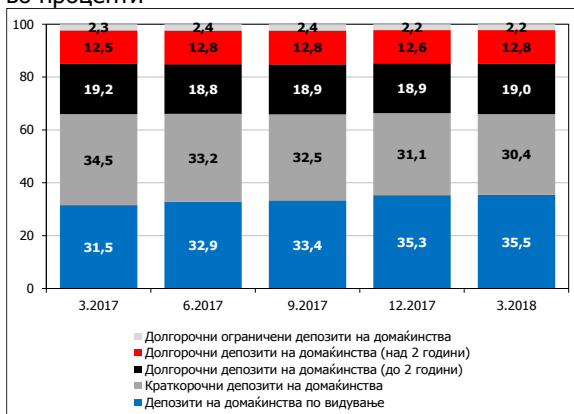
⁶⁶ Придонесот на депозитите на нефинансиските друштва во кварталниот пад на краткорочните депозити изнесува 78,1%, а придонесот на депозитите на домаќинствата е помал и изнесува 22,2%.

⁶⁷ Кварталниот раст на долгорочните депозити на домаќинствата изнесува 1.932 милиона денари (или 2,4%), каде што придонесот на денарските депозити изнесува 63,1%, а придонесот на девизните депозити е помал и изнесува 36,9%.

⁶⁸ Кварталното намалување на депозитите по видување на претпријатијата изнесува 1.807 милиони денари (или 2,6%) и целосно произлегува од намалувањето на денарските депозити (за 2.679 милиони денари, или за 5,4%), при раст на девизните депозити за 985 милиони денари, или 5,2%.

Графикон бр. 71
Рочна структура на депозитите на домаќинствата во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 72
Квартална промена на пласманите кај финансиските институции во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

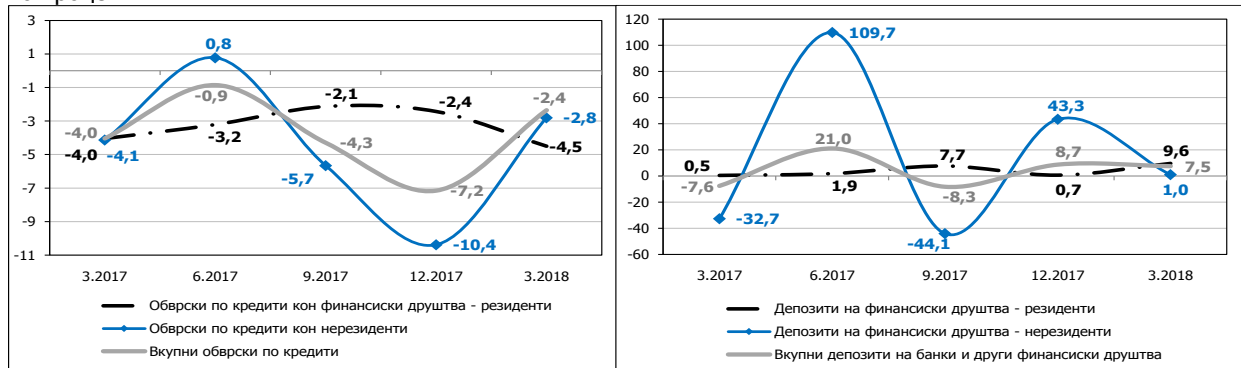
Анализирано на годишна основа, депозитите по видување се најбрзорастечката компонента во депозитите на домаќинства во изминатиот период. Ова, во услови на многу ниски каматни стапки на депозитите (дури и 0% за депозитите по видување) е показател дека сè уште има простор за зајкнување на довербата на домаќинствата во банкарскиот сектор, која беше разнишана од психолошките притисоци поттикнати од домашните политички случувања.

2.3. Останати активности

Во првиот квартал од 2018 година, пласманите на банките кај други банки и други финансиски институции забележаа зголемување (за 2.206 милиони денари, или за 4,5%), кое речиси целосно се должи на растот на краткорочно орочените средства на домашните банки во странство. Наспроти тоа, кредитите одобрени на домашните банки се намалуваат најмногу како резултат на намалените долгорочни кредити дадени на домашните банки во странска валута (пласирани преку „МБПР“ АД Скопје). Ова соодветно се одрази и на страната на пасивата, преку намалување на обврските врз основа на кредити⁶⁹. Намалување забележаа и обврските врз основа на долгорочни кредити кон финансиски институции - нерезиденти за 473 милиони денари (раздолжување на „МБПР“ АД Скопје кон меѓународна финансиска институција). Наспроти ова, се забележа раст кај обврските врз основа на репо-трансакции (со банки) во денари за 356 милиони денари, кој речиси целосно се должи на една средна банка.

⁶⁹ Вкупните обврски на банките врз основа на кредити се намалија за 720 милиони денари, или за 2,4%, и главно произлегуваат од намалените обврски врз основа на долгорочни кредити во странска валута кон домашните банки (за 637 милиони денари) заради раздолжување на другите домашни банки кон „МБПР“ АД Скопје.

Графикон бр. 73 Квартален раст на обврските врз основа на кредити (лево) и депозити од финансиските друштва (десно) во проценти

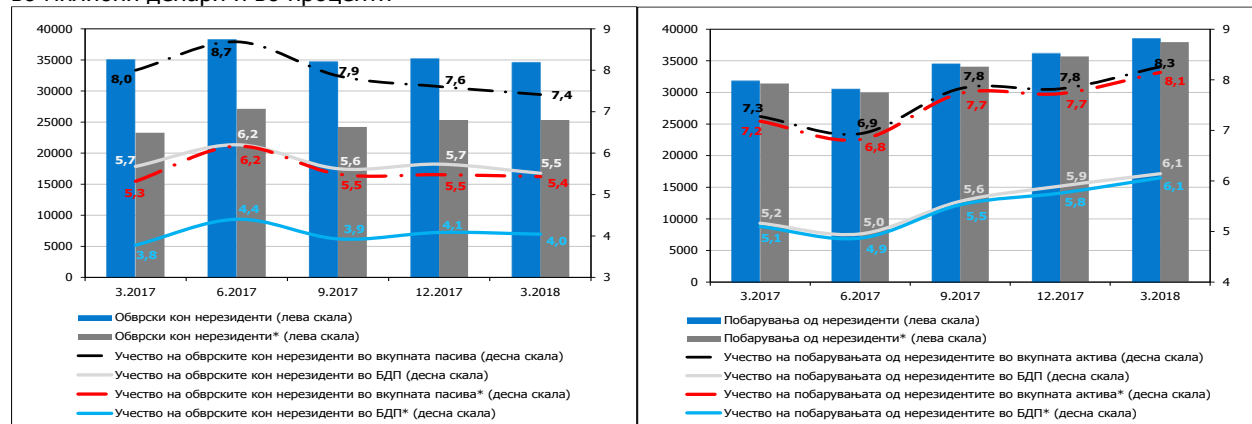

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Депозитите од банките и останатите финансиски институции, иако и натаму се многу мал извор на финансирање на банките, во првиот квартал од 2018 година забележаа зголемување од 1.648 милиони денари, или 7,5%, а нивното учество во вкупната пасива се зголеми и достигна 5,1%. Растот на депозитите од банките и останатите финансиски институции во најголем дел произлегува од зголемувањето на краткорочните депозити (од три месеци до една година во денари) и на долгорочните депозити (од две до пет години во денари) на резиденти – финансиски друштва. Нешто помал придонес во растот на депозитите од банки и останати финансиски институции имаа и зголемените депозити на нерезиденти – финансиски друштва⁷⁰.

Графикон бр. 74

Обврски (лево) кон и побарувања од (десно) нерезидентите во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁷⁰ Депозитите на нерезиденти – финансиски друштва забележаа раст од 185 милиони денари, или 3,5%. Во нивни рамки, краткорочните депозити во странска валута остварија раст 221 милион денари, наспроти намалувањето на долгорочните депозити во странска валута за 98 милиони денари.

Обемот на активности коишто ги извршуваат домашните банки со нерезидентите е релативно мал. Во првиот квартал од 2018 година, банкарскиот систем повеќе побарува отколку што им должи на нерезидентите. Побарувањата на банките од нерезиденти се зголемија за 2.336 милиони денари, или за 6,5%, а нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем достигна 8,3%⁷¹. Ваквото зголемување произлегува од растот на краткорочните депозити на банките во странски банки. Од друга страна, **обврските на банките кон нерезидентите** се намалија за 599 милиони денари, или за 1,7%, кое најмногу произлегува од намалувањето на депозитите на нерезидентите – нефинансиски субјекти. Притоа, учеството на обврските кон нерезидентите во вкупната пасива се намали и изнесува 7,4%⁷².

Користењето заеми од матичните⁷³ субјекти не претставува значаен извор на финансирање на активностите на македонските банки. Учеството на обврските на банките кон нивните матични субјекти (вклучувајќи ги и субординираните обврски и хибридни капитални инструменти) во вкупните обврски на домашниот банкарски систем и во обврските кон нерезидентите изнесува 2,4% и 28,8%⁷⁴, соодветно. Вкупните обврски на банките кон нивните матични субјекти забележаа квартално зголемување од 855 милиони денари, или 9,4%. Домашните банки во континуитет се нето-должници кон нивните матични субјекти. **Побарувањата од матичните лица на банките** се незначителни и сочинуваат само 0,4% од вкупната актива на домашниот банкарски систем, што е непроменето учество во однос на последниот квартал од 2017 година.

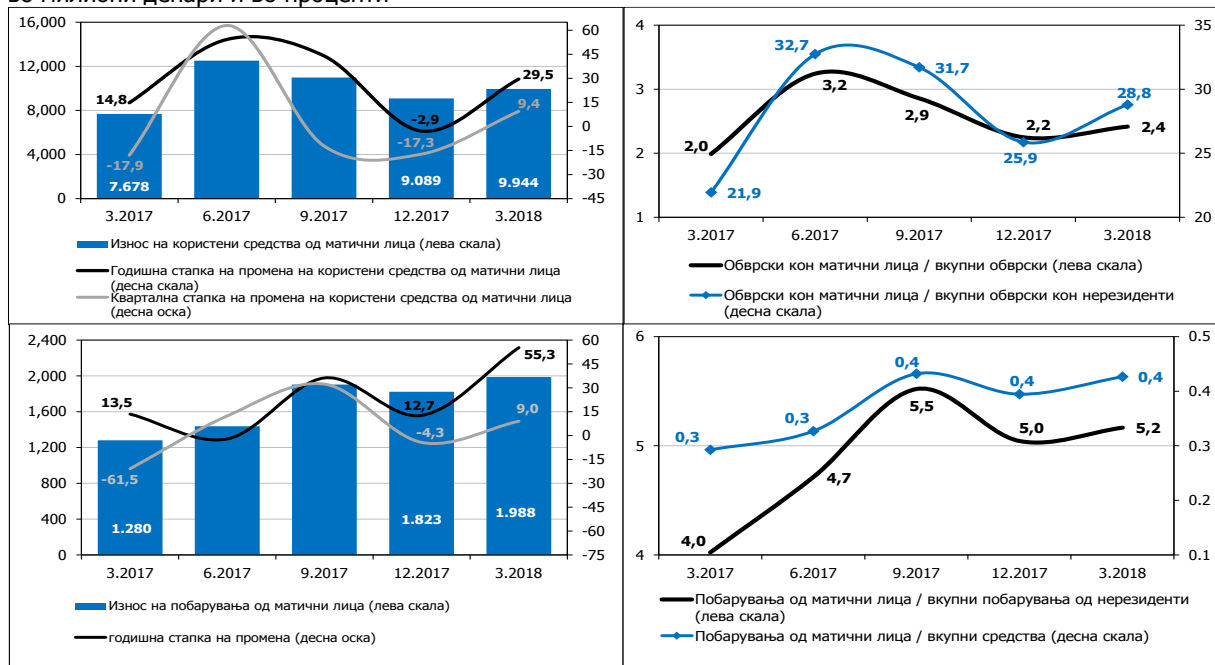
⁷¹ По поединечна банка, ова учество се движи во интервал од 1,7% до 20%.

⁷² По поединечна банка, ова учество е во интервалот од 0,1% до 15,2%. „МБПР“ АД Скопје е исклучена од оваа анализа.

⁷³ Изворите на финансирање на банките од матичните субјекти претежно се во форма на краткорочни депозити и обврски врз основа на субординирани и хибридни капитални инструменти.

⁷⁴ По поединечна банка, овие учества се движат во интервалите од 1,1% до 12,6% и од 25,2% до 87,2%, соодветно.

Графикон бр. 75
Обврски (горе) и побарувања (долу) кон/од матичните лица на банките
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

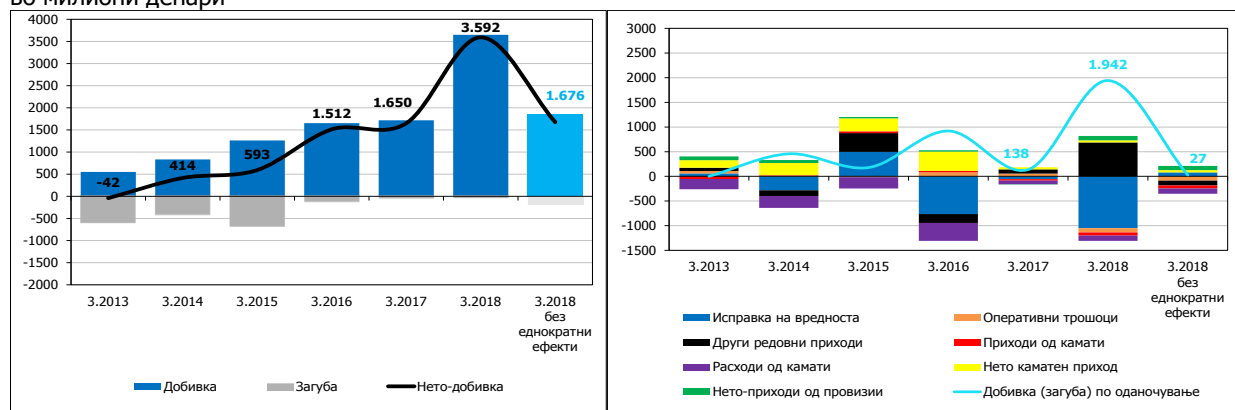
3. Профитабилност

Во првиот квартал од 2018 година профитабилноста⁷⁵ на банкарскиот систем беше под влијание на неколку еднократни фактори коишто придонесоа за значителен раст на добивката, а следствено и за подобрување на успешноста на работењето на банките. Имено, добивката на банките е повеќе од двојно повисока во споредба со истиот период од 2017 година. Најголем придонес во растот на добивката имаше растот на другите редовни приходи од групата на некаматните приходи и намалените трошоци за исправка на вредност поради високиот износ на ослободена исправка на вредност на финансиските средства. Нето каматните приходи забележаа скроман раст, придонесувајќи во зголемувањето на добивката на банкарскиот систем со 2,2%, под влијание на намалувањето на каматните расходи, коешто е повисоко од намалувањето на вкупните каматни приходи. Подобрување забележаа и показателите за оперативната ефикасност. Со изолирање на ефектот од еднократните фактори коишто имаа најголемо влијание врз добивката во првиот квартал од 2018 година, профитабилноста на банкарскиот систем би се задржала речиси на исто ниво како во првиот квартал од 2017 година. И во првиот квартал од 2018 година, продолжува трендот на намалување на активните и пасивните каматни стапки на банките.

3.1 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Нето-добивката по оданочување за првиот квартал од 2018 година е повеќе од двојно повисока во споредба со истиот период од 2017 година.

Графикон бр. 76 Нето-добивка по оданочување (лево) и годишна промена на главните приходи и расходи (десно) во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

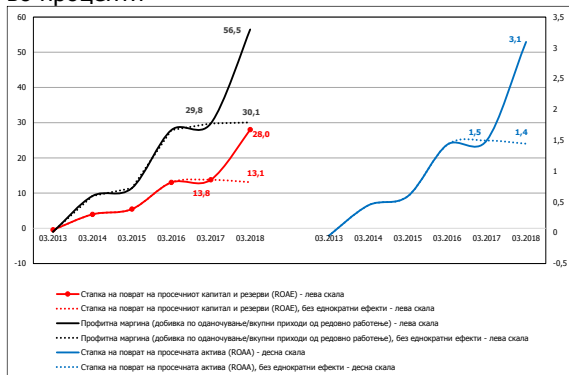
⁷⁵ Сите податоци во овој дел од извештајот, коишто произлегуваат од билансот на успех на банките (приходи, расходи, добивка, загуба, итн.) се однесуваат на првите три месеци од 2018 година, а нивната големина се споредува со истиот период од претходната или некоја друга година. Податоците коишто произлегуваат од билансот на состојба (актива, кредити, депозити, капитал, итн.) или оние поврзани со висината на активните и пасивните каматни стапки, во овој дел од извештајот, се презентирани како просек од состојбите за првите три месеци од 2018 година и така пресметаниот просек, се споредува со просекот пресметан за првите три месеци од 2017 или од некоја друга година. Доколку презентацијата на податоците е направена на друга основа, различна од спомената, тоа ќе биде нагласено во текстот.

Ваквиот раст на добивката се должи на неколку еднократни фактори⁷⁶. Ако тие се изземат, добивката во тој случај би забележала незначителен раст, односно би била речиси непроменета. Анализирани по одделните групи банки, сите групи прикажаа добивка. Но, ако при анализата се исклучат еднократните настани, групата мали банки би прикажала загуба, како и минатата година.

Графикон бр. 77

Стапки на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви и профитна маргина во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повисоката добивка во првите три месеци од 2018 година, имаше соодветно влијание и врз движењата на показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем. Стапките на поврат на просечната актива и на просечниот капитал и резерви⁷⁷, како и профитната маргина на банкарскиот систем, во првите три месеци од 2018 година се дуплирани, споредено со истиот период од минатата година. Показателите за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем и одделните групи банки се презентирани во анексите кон овој извештај.

Стапката на нето каматната маргина, забележа пад за 0,1 процентен поен и на 31.3.2018 година изнесува 3,9%. Кредитно-депозитната активност на банките со домаќинствата имаше најголем придонес, како во зголемувањето на нето каматните приходи, така и во растот на просечната каматносна актива. Притоа, побрзиот раст на просечната каматносна актива (за 5,2%) од растот на нето каматните приходи (за 1,1%), како и намалените активни каматни стапки придонесоа банките да остварат помал каматен принос (во висина од 4,9%) за одобрените кредити, во споредба со остварените на крајот од првите три месеци од 2017 година (5,2%). И во овој квартал, каматните приходи на банките се намалија за 63 милиони денари или за 1,3%⁷⁸, во услови на надолен тренд на активните каматни стапки и зголемена кредитната активност. Истовремено, намалување забележаа и каматните расходи за 9,3% (или за 107 милиони денари)⁷⁹, со што нето каматните приходи пораснаа (за 1,1%, или за 43 милиони денари) и имаа мал придонес (од 2,2%) во вкупниот раст на нето-добивката по оданочување. Доколку не се земат предвид еднократните ефекти, придонесот на нето каматниот приход во вкупниот раст на нето-добивката по оданочување е значително поголем. И покрај зголемувањето на каматните приходи од работењето со домаќинствата (за 113 милиони денари, или за 5,0%), намалувањето на вкупните каматни приходи е последица на намалените каматни приходи

⁷⁶ Во првиот квартал од 2018 година, профитабилноста на банките беше под влијание на неколку настани од нередовен карактер, и тоа: 1/ наплата на нефункционалните побарувања; 2/ продажба на капитален дел во друштво за управување со пензиски фондови; и 3/ продажба на преземен имот.

⁷⁷ Просечната актива и капиталот и резервите се пресметани како просек од состојбата на активата, односно капиталот и резервите на анализираниот датум и 31.12. од претходната година.

⁷⁸ На 31.3.2017 година, каматните приходи на банките за првпат во изминатите неколку години, иако незначително, се намалија на годишна основа за 0,6%, или за 31 милион денари.

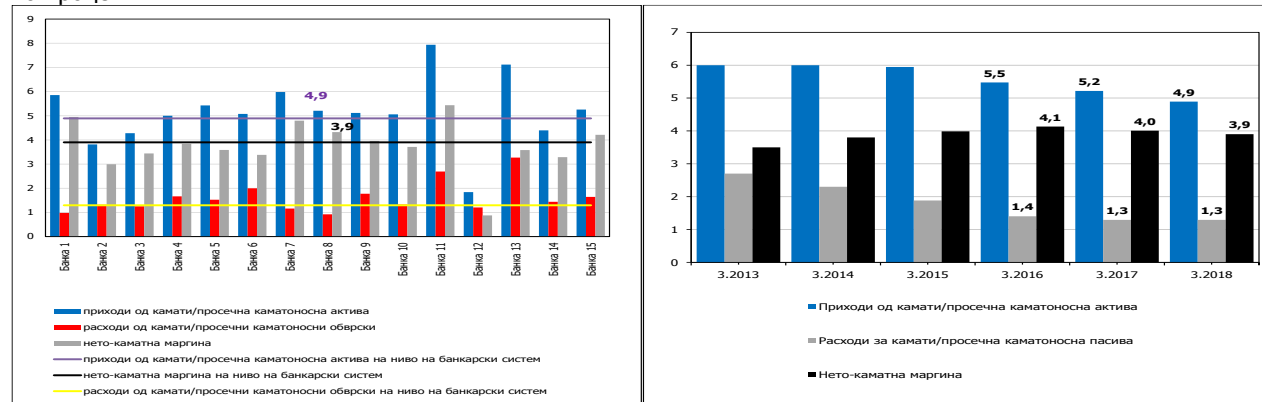
⁷⁹ За споредба, каматните расходи во првиот квартал од 2017 година во однос на истиот период од 2016 година се намалија за 6%, додека намалувањето во првиот квартал од 2016, 2015 и 2014 година изнесуваше 23,0%, 12,6% и 11,7%, соодветно.

кај сите преостанати сектори, при што највисок пад имаат каматните приходи од

Графикон бр. 78

Нето каматна маргина по одделна банка (лево)* и на ниво на банкарски систем (десно), со состојба на 31.3.2018 година во проценти

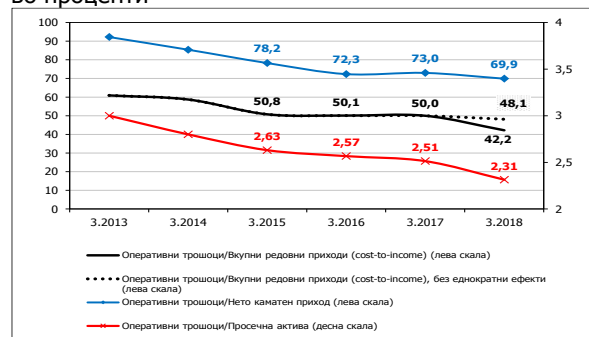
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Показателите на ниво на банкарскиот систем се презентирани со линии.

кредитната активност со секторот нефинансиски друштва (коишто се помали за 171 милион денари или за 8,8%). Оттука, во првиот квартал од 2018 година, придонесот на кредитната активност со секторот „домаќинства“, во вкупниот раст на просечната каматносна актива на банкарскиот систем е високи 72,5%. Намалувањето на каматните расходи во значаен дел (59,5%) произлегува од секторот домаќинства, чишто каматни расходи бележат пад од 10,4% (или за 63 милиони денари)⁸⁰.

Графикон бр. 79

Показатели за оперативната ефикасност во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот на првиот квартал од 2018 година оперативната ефикасност на банките забележа подобрување во споредба со истиот период лани, коешто се должи на намалените оперативни трошоци, но и на зголемените приходи. Во однос на крајот од првиот квартал од 2017 година, оперативните трошоци, се намалија за 87 милиони денари, или за 3,1%, и тоа главно поради преполовениот трошок за премии за осигурување на депозити⁸¹ и поради исклучувањето на посебна резерва за вонбилансна изложеност од структурата на оперативните трошоци⁸².

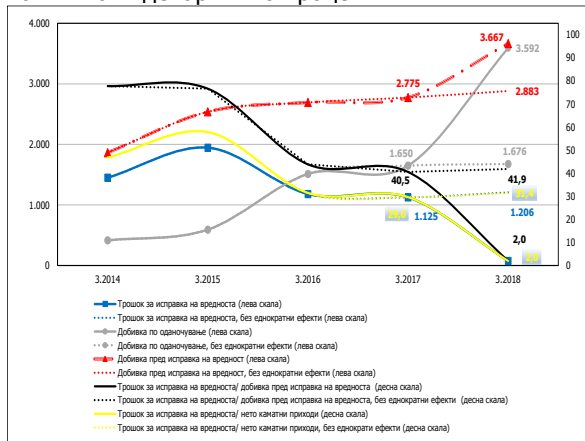
⁸⁰ Намалување на каматните расходи имаше и кај останатите сектори. Така, каматните расходи од работењето на банките со нефинансиските друштва се намалија за 20 милиони денари (или за 14,1%), каматните расходи од работењето со финансиски друштва за 9 милиони денари (или за 4,6%) и каматните расходи од работењето со останатите сектори за 14 милиони денари, или 7,3%.

⁸¹ Од ноември, 2017 година, премијата за осигурување на депозити се намали од 0,5% на 0,25%.

⁸² Почнувајќи од 1.1.2018 година, согласно со измените на регулативата за сметководство, посебната резерва за потенцијални кредитни загуби од вонбилансна изложеност (заедно со соодветните ослободувања на оваа резерва) ќе се евидентира како дел од трошоците за исправка на вредноста, а не како дел од оперативните трошоци на банките.

Графикон бр. 80

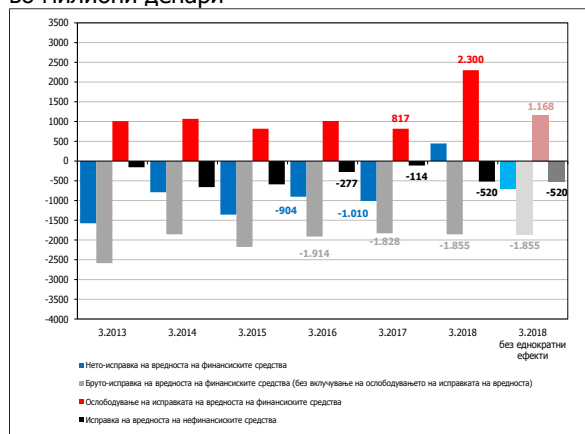
Показатели за учеството на трошоците за исправка на вредноста во добивката и во нето каматните приходи во милиони денари и во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 81

Износ на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари

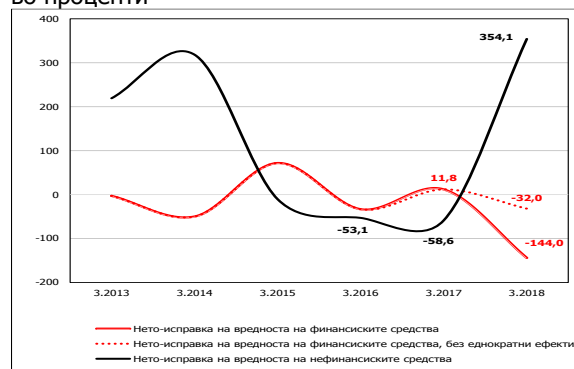
Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Наплатата на нефункционалните побарувања од еден нефинансиски субјект од страна на три банки, беше причина за ослободување висок износ на исправка на вредноста, што придонесе на нето-основа исправката на вредноста на финансиските средства да претставува приход на ниво на банкарскиот систем. **Така, во првиот квартал од 2018 година, трошоците за исправка на вредност на финансиските средства се намалени за 144,0% (или за 1.445 милиони денари) во споредба со**

Од друга страна, другите редовни некаматни приходи најмногу придонесоа во зголемувањето на вкупните редовни приходи. Имено, вкупните приходи од редовното работење⁸³ на банките пораснаа за 14,8% (или за 818 милиони денари), за што најголем придонес, од 84,1% имаа другите редовни приходи⁸⁴. Доколку се исклучат еднократните фактори, другите редовни приходи би се намалиле во овој квартал, пришто растот на вкупните редовни приходи би бил само 0,6%, а подобрувањето на оперативната ефикасност би било поумерено (48,1%, наместо 42,2%⁸⁵).

Графикон бр. 82

Годишни стапки на промена на трошоците за исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁸³ Вкупните приходи од редовното работење ги вклучуваат нето каматните приходи, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи.

⁸⁴ Растот на другите редовни приходи произлегува од реализирана капитална добивка од продажба на преземен имот и приход од продажба на капитален дел.

⁸⁵ Кај останатите показатели еднократните фактори немаа влијание.

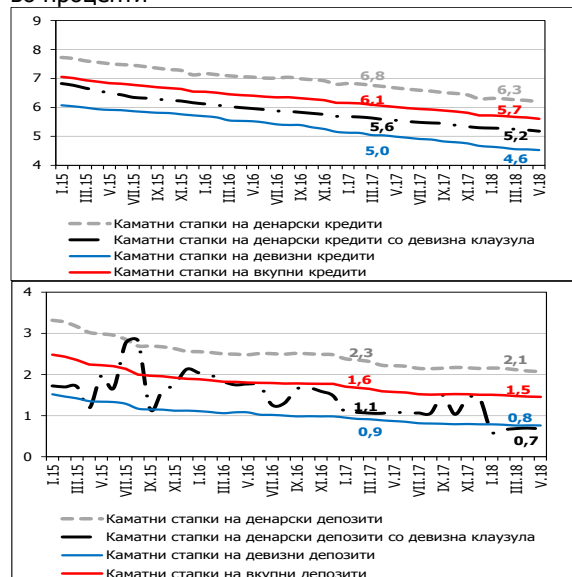

истиот период од 2017 година, со што придонесоа со речиси 75% во растот на добивката на банкарскиот систем. Од друга страна, трошокот за исправка на вредноста на нефинансиските средства забележа зголемување⁸⁶.

3.2. Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Графикон бр. 83

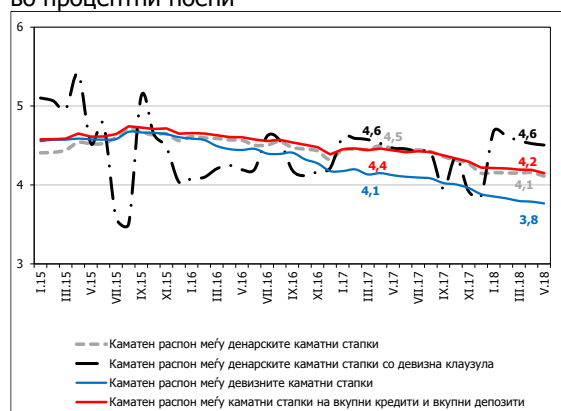
Активни и пасивни каматни стапки во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 84

Каматни распони, според валутата во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во првиот квартал од 2018 година, каматните стапки на банките продолжија да се намалуваат. Во периодот декември 2017 – март 2018, активните стапки забележаа мал пад од 0,1 процентен поен, додека пасивните стапки не се променија. Во просек, споредено со истиот период од 2017 година, намалувањето е поизразено, и изнесува околу 0,4 и 0,2 процентни поени, соодветно. Во март 2018 година, просечната пондеризирана активна каматна стапка изнесува 5,7%, додека просечната пасивна стапка за истиот временски период е околу 1,5%. Анализирани по валута, кај кредитите, најзабележителен пад може да се забележи кај каматната стапка на денарските и девизните кредити (пад од 0,5 процентни поени споредено со март 2017 година), додека кај депозитите најголема промена (пад од 0,4 процентни поени) има каматната стапка на денарски депозити со девизна клаузула.

Во март 2018 година, распонот помеѓу каматните стапки на вкупните кредити и депозити изнесува 4,2 процентни поена, што е идентично ниво со распонот во декември 2017 година. Но, во однос на првиот квартал од 2017 година, каматниот распон се стесни за 0,2 процентни поена. Овој пад се должи главно на позначителното намалување на активните стапки во однос на пасивните каматни стапки, во споредба со март 2017. Најголема променливост во текот на периодот март 2017 – март 2018 година се забележува кај распонот на денарските камати со девизна клаузула⁸⁷. Останатите каматни распони бележат умерена надолна тенденција.

⁸⁶ Зголемувањето на исправката на вредност за нефинансиски средства изнесува 405 милиони денари и се должи на обврската за издвојување на исправка на вредност на преземените средства до 100% во рок од пет години кај една банка.

⁸⁷ Ваквата променливост произлегува од многу ретката застапеност на овој депозитен производ во понудата од страна на банките. Споредено на годишно ниво, овој каматен распон е непроменет и изнесува 4,6 процентни поени.

АНЕКСИ